

A KRIMINÁLMETODIKA RENDSZERE, FELÉPÍTÉSE

A kriminálmetodika tételei egykoron és napjainkban

KOVÁCS GYULA

mb. oktató (KRE ÁJK Továbbképzési Központ)

E tanulmányt tisztelettel ajánlom egykori tanárainak, későbbi oktatótársaimnak: dr. Lakatos János ny. r. ezredesnek és dr. Nagy József ny. r. ezredesnek

Absztrakt

A kriminalisztikát általános és különös részre szokás osztani. A kriminálmetodika (az egyes bűncselekmények nyomozásának tana vagy tudománya) maga a kriminalisztika különös része, amely tudományosan megalapozott elveket, ajánlásokat és módszereket dolgoz ki az egyes bűncselekmények eredményes nyomozása (felderítése és vizsgálata), valamint megelőzése érdekében. A kriminálmetodika tárgyát a nyomozó hatóságok és a büntető ügyekben eljáró egyéb hatóságok hatáskörébe tartozó bűncselekmények nyomozása, illetve eljárási tevékenysége képezi. A kriminálmetodika tehát feltárja a hasonló esetek közös vonásait, és egyfajta sémát dolgoz ki a különböző bűncselekmények nyomozására, de mindezek mellett olyan általános tételleket állít fel, amelyek minden ügy nyomozásakor alkalmazhatók. Ezek az általános tételek az utóbbi évtizedekben többször változtak, pontosabban fejlődtek. A tanulmány alapvetően napjaink kriminálmetodikájának továbbgondolt felépítését, belső rendszerét veszi több oldalról górcső alá, figyelembe véve az elméleti és a gyakorlati szempontokat is. A mű számos olyan új elemet tartalmaz, amelynek létrehozásához a szerző saját kutatásainak eredményei mellett korábbi műveit is felhasználta.

Kulcsszavak: kriminalisztika, kriminalisztika általános és különös rész, krimináltechnika, krimináltaktika, kriminálmetodika, bizonyítás tárgya, bűnügyi nyomozás, kriminálmetodika rendszere

1. Bevezetés

A kriminálmotodika rendszere, felépítése című tanulmány alapját egyik online előadásom tananyaga képezi, amely a Károli Gáspár Református Egyetem (KRE) Állam- és Jogtudományi Karán (ÁJK) folyó Bűnügyi szakjogász (BSZJ) szakirányú továbbképzés hallgatóinak készült.¹ A tantárgy órarend szerinti megnevezése: *A vagyron elleni bűncselekmények bizonyítása és bírósági gyakorlata*, tehát lényegét tekintve kriminálmotodika, vagyis a kriminalisztika különös része, másképpen fogalmazva, az egyes bűncselekmények nyomozása. *A kriminálmotodika a kriminalisztika különös részét képezi*, jelentése (röviden): *az egyes bűncselekmények nyomozásának módszertana*.²

*A művet többféle indítástól vezérelve készítettem el. Az első magától értetődő: a téma tananyag, amelyet a BSZJ képzésen oktatok, ezért a köteles tisztelet parancsolja, hogy a kriminálmotodikával kapcsolatos elméleti ismereteimet és gyakorlati tapasztalataimat a *Glossa Iuridica*-ban, a KRE ÁJK állam- és jogtudományi folyóiratában tegyem közzé. A második az elsőből következik: bízom benne, hogy kriminálmotodikai tárgyú okfejtéseim tananyagként megállják a helyüket, és hasznára válnak azoknak a munkatársaknak is, akik a nyomozást a gyakorlatban végzik, vagyis a 'terepen' üldözik a bűnt. Nem titkolt célom volt továbbá (legyen ez a *harmadik ok*), a gyakorlati nyomozáshoz nélkülözhetetlen kriminálmotodikai alapok, vagyis a rendszer, a felépítmény változásainak megismertetése. Végül (és ez a *negyedik ok*): *A kriminálmotodika rendszere, felépítése* számos új elemet tartalmaz; ezeket mindenféleképpen szándékomban állt közkinccsé tenni.*

A tanulmány elkészítéséhez elsődleges forrásként egyrészt saját kútfőből merítettem, amikor 25 év rendvédelmi, bűnügyi és közigazgatási szakterületen, valamint 20 év felsőoktatásban eltöltött időszak elméleti és gyakorlati tapasztalataira támaszkodtam. (Nem tagadom, sokat foglalkoztatott ez a téma, rengeteget töprengtem egy jó modellen, és talán nem kizárt, hogy kitaláltam valami használható dolgot.) Másrészt saját kutatásaim eredményei, illetve műveim mellett – másodlagos forrásként – számos egyéb szakkönyvet, fősíkolai és egyetemi jegyzetet felhasználtam, ideértve a témához kapcsolódó jogszabályokat, valamint közjogi szervezetszabályozó eszközöket is.

1 Az előadás 2021. március 13-án (szombaton) 13:15–16:30 óra között – távoktatás keretében – hangzott el.

2 Megítélésem szerint ennél rövidebb meghatározás nem létezik.

Munkám hét részből áll: bevezetéssel kezdődik, és mellékletekkel zárul. A bevezető első részt követő szabálytalan előhangok stílusát tekintve valamennyire kilóg a sorból (ezért szabálytalan). Ez a lazább hangvételű második rész, amely a már hivatkozott előadás szerkesztett változata (és amelyben megpróbáltam visszaadni az élőbeszédet), három fejezetet tartalmaz: 1. a nyugalom megzavarására alkalmas gondolatmocarogtató alapvetéseket; 2. felvételeket a bizonyítás tárgyáról; 3. néhány gondolatot a bűnügyi nyomozóval szemben támasztott követelményekről (azt is mondhatnánk, hogy a második rész egyfajta pótbévezetés).

A harmadik rész, amely a kriminalisztika felosztása címet viseli, az általános részhez tartozó krimináltechnikával és krimináltaktikával, valamint a különös résszel, vagyis a kriminálmetodikával foglalkozik.

A negyedik rész képezi a tanulmány gerincét: az első fejezet a kriminálmetodika hagyományos és továbbgondolt, a második fejezet napjaink kriminálmetodikájának a tételeit ismerteti.

Az ötödik rész másfajta nézőpontból vizsgálja a kriminálmetodika belső rendszerét (statikus és dinamikus rész, főcsoportok és az azokhoz kapcsolódó tételek); az összegző hatodik rész pedig a mű főbb megállapításait summázza.

A mellékletekben (hetedik rész) nyolc táblázat, a következő sorrendben egészíti ki a tanulmány ismeretanyagát:

1. A kriminalisztika felosztása
2. A lopás csoportosítása
3. A verziók csoportosítása és a nyomozási terv fajtái
4. Az ügytől a személyig és a személytől az ügyig folytatott nyomozás
5. A kriminálmetodika felépítése I.
6. A kriminálmetodika felépítése II.
7. A kriminálmetodika statikus és dinamikus része
8. A kriminálmetodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek

A szakirodalmi és a jogszabályi hivatkozások zöme a lábjegyzetekben olvasható.

2. Szabálytalan előhangok és néhány gondolatmocarogtató alapvetés

A bevezető első részben utaltam a tantárgy órarend szerinti megnevezésére. A tantárgy nem órarend szerinti elnevezése: *A vagyon elleni bűncselekmények nyomozása* (felderítése és vizsgálata), illetve *bírósági gyakorlata*. E meghatározás

ugyancsak saját kútfőből ered, ugyanis a bizonyítás (Be.³ 163–213. §), amely inkább büntetőeljárás-jogi fogalom, nem csereszabatos a nyomozással (Be. 348–424. §), különösen annak ismeretlen tetteses (felderítési) szakaszával;⁴ az előkészítő eljárással (Be. 339–347. §) pedig köszönőviszonyban sincs. Márpedig *ha bűnügyi szakjogászképzés keretében kriminálmotodikáról esik szó, akkor inkább nyomozásról, semmint bizonyításról kell beszélünk. Ezt nyomatékosítja a képzés Tanulmányi Tájékoztatójának 6. pontja*, amely a képzés során elsajátítandó kompetenciákat, megszerezhető tudáselemeket, ismereteket, személyes adottságokat és készségeket részletezi.⁵

A nyomozáshoz szorosan kapcsolódó előkészítő eljárás tehát végképp idegen a bizonyítástól. Az előkészítő eljárás egyfajta 'előnyomozás',⁶ amelynek alanya a büntetőeljárás lefolytatására hatáskörrel rendelkező ügyészség vagy nyomozó hatóság [Be. 339. § (2) bekezdése], célja pedig – a maga sajátos eszközeivel és módszereivel – annak megállapítása, hogy a bűncselekmény gyanúja fennáll-e [Be. 340. § (1) bekezdése]. Az előkészítő eljárás nem csupán azért köthető a nyomozáshoz, mert az ügyészség és a nyomozó hatóság végzi: *az előkészítő eljárást optimális esetben a nyomozás elrendelése fejezi be* [Be. 339. (4) bekezdés b) pontja].⁷

Megjegyzendő továbbá, hogy a bevezetésben hivatkozott, március 13-i előadás első blokkja (vagy modulja) pontosan azért foglalkozott a kriminálmotodika rendszerével, felépítésével vagy elemeivel (és persze, mint ahogy az lenni szokott, még sok minden mással), mert *kriminálmotodikai alapok ismerete nélkül bajosan lehet eredményesen nyomozni* (ne feledjük: a kriminálmotodika alapvetően az egyes bűncselekmények nyomozásáról szól).

3 A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.).

4 A Be. 348. § (2) bekezdése alapján a nyomozás felderítésből és vizsgálatból áll. Lásd még a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól szóló 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 133–136. § (a felderítés) és 150–155. § (a vizsgálat) rendelkezéseit.

5 A Tanulmányi Tájékoztató elektronikus elérhetősége: <https://ajk.kre.hu/index.php/bunugyi-szakjogasz-ll-m-szakiranyu-tovabbkepzesi-szak> (2021. 06. 22.)

6 Az előnyomozásnak létezik egy másik olvasata is: „Az ún. belső felderítés, quasi előnyomozás (internal investigation) szervezeti értelemben egy olyan kontroll eljárás, amelynek célja, hogy a szervezetben a múltban lezajló valamely esemény, tipikusan magánjogi, közigazgatási jogi, szabálysértési jogi, valamint büntetőjogi szempontból releváns jogsértésekre fókuszálva kivizsgálásra és értékelésre kerüljön, tehát egy szervezeti válaszként visszaélés elkövetése gyanújának felmerülése esetén”. MOLNÁR Erzsébet: A vállalkozáson belüli előnyomozási eljárás interdiszciplináris kontextusban. *Jogtudományi Közöny*, 2016/9, 459.

7 Az előkészítő eljárással összefüggő rendelkezések áttörnek a főszabályt, amely szerint a büntetőeljárás nyomozással kezdődik [Be. 348. § (1) bekezdése; 339. § (1) bekezdése; 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 94–103. § (Harmadik rész – Az előkészítő eljárás)].

A rend kedvéért szeretném jelezni azt is, miszerint *a kriminálmethodikai alapokhoz* (vagyis az első modulhoz) *szorosan hozzátartoznak*

- a kriminalisztikai alapkérdések⁸ (második modul),
- a felderítés és a vizsgálat⁹ (harmadik modul),
- az 'ügytől a személyig' és a 'személytől az ügyig' modell¹⁰ (negyedik modul), valamint
- a sorozat-bűncselekmények nyomozása¹¹ (ötödik modul).

Hangsúlyozom, a felsorolt modulokkal azért muszáj foglalkozni, mert azok legalább alapszintű ismerete nélkül nem létezik hatékony bűnüldözés.

2.1. A nyugalom megzavarására alkalmas, gondolatmocarogtató alapvetések

Előjáróban néhány 'eretnek' nézetet szeretnék közkinccsé tenni. Ezek egyfajta gondolatmocarogtató alapvetések, és természetesen a kriminálmethodikához, vagyis az egyes bűncselekmények nyomozásához kapcsolódnak. A felvetés: *mikor nincs szó kriminálmethodikáról?*

Nem beszélhetünk kriminálmethodikáról akkor, amikor a cselekmény büntetőjogi megítélését (tehát a minősítést) követően csupán a kérdéses bűncselekmény különös törvényi tényállási elemeit¹² az általános törvényi tényállás szükségképpen és nem szükségképpen ismérveivel¹³ párhuzamba állítjuk (vagy összehárosítjuk). Másképpen fogalmazva, az adott bűncselekményt elemezzük: meghatározzuk a jogi tárgyat, az elkövetés tárgyát (feltéve, hogy van olyan), az elkövetési magatartást, az eredményt (ez utóbbit természetesen

8 Részletesebben lásd KOVÁCS Gyula: *Kriminalisztikai alapkérdések. Glossa Iuridica*, 2021/1–2, 183–187.

9 Részletesebben lásd DOBOS János – KOVÁCS Gyula: *Kis nyomozástan (Harmadik, átdolgozott kiadás)*. Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@], 2020, 67–76.

10 Részletesebben uo. 156–163.

11 Részletesebben lásd KOVÁCS Gyula: *A sorozat-bűncselekmények nyomozása. Glossa Iuridica*, 2020/3–4, 215–238.

12 ¹² Részletesebben lásd KOVÁCS Gyula: *A sorozat-bűncselekmények nyomozása. Glossa Iuridica*, 2020/3–4, 215–238. Különös törvényi tényállás egy adott bűncselekmény törvényi ismérveinek az összessége. Úgy jön létre, hogy a törvényalkotó a történeti tényállásokból absztrakció útján nyert tényállási elemekből létrehozta az adott bűncselekmény (magatartástípus) különös törvényi tényállását. BLASKÓ Béla: *Magyar Büntetőjog Általános Rész (Ötödik, átdolgozott kiadás)*. Budapest–Debrecen, Rejtjel Kiadó, 2013, 154.

13 Az általános törvényi tényállás valamennyi bűncselekmény törvényi tényállásának közös elemeit tartalmazza. A tényállási elemeket formai és tartalmi szempontok szerint csoportosíthatjuk. Uo. 155.

ügynevezett materiális bűncselekmény esetében) és a többi.

Az sem kriminálmotiváció, ha a vizsgált bűncselekmény elhatárolási kérdéseit elvi síkon feszegetjük, mert például az ügynevezett megtartásos rablást szokás elhatárolni a lopástól;¹⁴ a klasszikus, leütéses rablást a kifosztástól;¹⁵ a zsarolást az önbíráskodástól vagy a kényszerítéstől;¹⁶ a jármű önkényes elvételét pedig a gépjárműlopástól,¹⁷ sőt, a rábizott idegen gépi meghajtású jármű jogtalan használatát a sikkasztástól és a hűtlen kezeléstől.¹⁸

Ezzel természetesen *nem azt akarom állítani, miszerint a gyakorlati nyomozás során nem adódhatnak elhatárolási kérdések* (nyilvánvalóan adódnak). Mindössze azt szeretném éreztetni, hogy *ezeket az elhatárolási kérdéseket nem általánosságban és elméletben, hanem mindig a konkrét történeti tényállással kapcsolatosan, gyakran a helyszínen kell vizsgálni.*

Nézzünk egy példát: a tetten ért elkövető azzal védekezik, hogy az elkövetés tárgyát képező jelentős értékű személygépjárművet csak használni akarta, és még csak eshetőlegesen sem merült fel benne a jogtalan eltulajdonítási szándék. Nos, ez esetben az elhatárolási kérdések – nem elvi síkon, hanem a gyakorlatban – úgy merülhetnek fel, hogy ott a helyszínen, milyen információkból (adatokból, tényekből) következtethetünk az elkövető valódi szándékára? Másképpen fogalmazva: tudjuk-e cáfolni a tettes állítását (védekezését) vagy sem?¹⁹

Ott áll tehát a rendőrrjárőr, 'néz ki a fejéből' (bocsánatot kérek), és nem tudja, hihet-e a tetten ért elkövetőnek?

Gondoljuk tovább a példát: esetünkben az intézkedő rendőrök a helyszínen a jármű utas- és csomagterét átvizsgálják,²⁰ amelynek eredményeképpen

14 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 365. § (2) bekezdése (megtartásos rablás); Btk. 370. § (1) bekezdése (lopás).

15 Btk. 365. § (1) bekezdés a) pontja (útonállásszerű, leütéses rablás); Btk. 366. § (1) bekezdés b) pontja (kifosztás).

16 Btk. 367. § (1) bekezdése (zsarolás); Btk. 368. § (1) bekezdése (önbíráskodás); Btk. 195. § (kényszerítés).

17 Btk. 380. § (1) bekezdés első fordulata (jármű önkényes elvétele); Btk. 370. § (1) bekezdése (lopás).

18 Btk. 380. § (1) bekezdés második fordulata (jármű önkényes elvétele); Btk. 372. § (1) bekezdése (sikkasztás); Btk. 376. § (1) bekezdése (hűtlen kezelés).

19 A jelentős értékű személygépjármű ellopásának [Btk. 370. § (4) bekezdés a) pontja] büntetési tétele egytől öt évig terjedő szabadságvesztés; a jármű önkényes elvételének [Btk. 380. § (1) bekezdése] büntetési tétele – minősítő körülmény(ek) hiányában – egytől három évig terjedő szabadságvesztés.

20 A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) 30–31. §.

a vezetőülés alatt egy pár olyan idegen (nem a járműhöz tartozó) forgalmi rendszámot találnak, amelyről az ellenőrzés során kiderül, hogy lopott. Ez már gyanúok lehet arra vonatkozóan, miszerint az elkövető az 'elkötni' szándékozott személygépjárművet nem csupán használni akarta. Nagyon úgy tűnik, a kérdés megoldódni látszik, és a mérleg serpenyője a gépjárműlopás felé billen.

Módosíthatjuk a történeti tényállást úgy is, hogy a potenciális elkövető a közúti ellenőrzés során egy olyan személygépjárművel közlekedik, amelynek tulajdonjogát és használatának a jogosultságát nem tudja hitelt érdemlően igazolni. Magyarul: más tulajdonában van a személygépjármű, amelynek az intézkedés alá vont személy nem üzembentartója és használója. A rendelkezésre álló adatok alapján, a személygépjárművet (még) nem körözik. A forgalmi engedély a kesztyűtartóban van, az 'emberünk' pedig azt állítja, miszerint a személygépjárművet a tulajdonostól kölcsönkapta.

Ez esetben mi a teendő a bűncselekmény gyanújának megállapítása érdekében? A rendőrfőnöknek milyen intézkedéseket kell foganatosítania?

Javasolom, egyelőre hagyjuk nyitva ezt a kérdést, és haladjunk tovább.

2.2. Felvetések a bizonyítás tárgyáról

Az eddig leírtak vonatkoznak a bizonyítás tárgyának²¹ a meghatározására is: nem elegendő az elkövetés tárgyát képező (másképpen fogalmazva a 'nyomozott') bűncselekmény tényállási elemeit ismertetni. „A lopás bizonyítási tárgya az idegen, ingó, meghatározott értékkel bíró dolog” – hallani a vizsgákon. Nos, akkor halljuk azt is, hogy a gyakorlatban milyen bizonyítékokkal támasztjuk alá azt, hogy az a dolog, vagyis az elkövetés és egyben a bizonyítás tárgya

- az elkövetőre nézve idegen (ki a tulajdonosa),
- ingó (ezt a legegyszerűbb megállapítani), sőt,
- egyáltalán létezett-e, végül
- milyen értéket képvisel?

Nyomatékosan kijelentem: nem 'fejben', hanem akkor, ott, helyben a 'terepen', a nyomozás során.

Vagy: mit lépünk arra, ha a gyanúsított később, már a vizsgálat során azzal védekezik, hogy a dolgot találta (vagy mástól kapta), és egyébként is értéktelen, vagy maximum csak néhány ezer forintot ér? Miképpen, milyen forrásból

21 A bizonyítás tárgya (Be. 163-164. §) kriminalisztikai értelmezésben az, amire a bizonyítás irányul, vagyis, amit a nyomozás során bizonyítani kell, azaz a bizonyítandó tények köre.

származó bizonyítékokkal cáfoljuk a védekezését? Esetleg azt mondjuk neki: „*Ne vacakoljon Kovács úr!*”, vagy fejbe verjük a telefonkönyvvel (ismét bocsánatot kérek)? Ugye. Nem melleleg, ez utóbbi, azon túl, hogy bűncselekményt valósít meg,²² manapság fogalmilag szinte kizárt, hacsak valamelyik nosztalgikus beállítódású vizsgáló nem őrizget az irodájában egy retró telefonkönyvet.

Összegezve: a bizonyítás tárgyának a meghatározásakor meg kell jelölni:

- a bizonyítandó tények körét,
- a lehetséges bizonyító tényeket (vagyis a bizonyítékokat) és
- a történeti tényállás ismeretében a potenciális bizonyítékforrásokat.

Röviden: *'mit'* kell bizonyítanom; azt a *'mit'*, *'mivel'* bizonyítom, és azt a *'mivel'*-t *'milyen forrásból'*, vagyis honnan és *'hogyan'* szerzem be. Tehát *'mit'*, *'mivel'*, *'milyen forrásból'* és *'hogyan'*? – ezt tessék megjegyezni! (Bartók szerint, csak tiszta forrásból, de ez egy másik történet, pontosabban zenemű.)²³

Például *a betöréses lopás nyomozásakor nyilvánvalóan a bizonyítás tárgyát képezi, hogy a gyanúsított az elkövetés helyszínén* (legyen az egy lakás) és persze *idején ott járt* (enélkül nehezen tudta volna elkövetni a bűncselekményt): ez tehát a bizonyítandó tények egyike.

Erre vonatkozóan a bizonyítékok (vagyis a bizonyító tények) lehetnek például:

- a szemtanú vallomása,
- eredményes felismerésre bemutatás²⁴ (a bizonyítási cselekmény végrehajtásakor a szemtanú felismeri, illetve kiválasztja a gyanúsítottat),
- daktiloszkópiai szakvélemény (a helyszíni szemle²⁵ során rögzített ujjnyomok megegyeznek a gyanúsított ujjlenyomataival – ennek módfelett örülni szoktunk),
- nyomszakértői vélemény [a helyszíni szemle során megmintázott feszítésnyom a gyanúsított lakásán végrehajtott (ház)kutatás²⁶ során lefoglalt feszítővastól származik], és nem mellékesen,
- a gyanúsított beismerő vallomása (nem elvetendő bizonyíték, feltéve, hogy a beismerés igaz és feltáró jellegű).

22 Bántalmazás hivatalos eljárásban (Btk. 301. §); kényszervallatás (Btk. 303. §).

23 Bartók Béla: *Cantata profana*. 1934. <https://aztmondjak.hu/csak-tiszta-forrasbol-bartok-bela-a-kilenc-csodaszarvas/> (2021. 06. 04.) Bartók Béla előadásában: <https://www.youtube.com/watch?v=jsX918f9A3g> (2021. 06. 04.)

24 Be. 210. § (a felismerésre bemutatás); 213. § (közös szabályok); 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 74. § (a felismerésre bemutatás).

25 Be. 207. § (a szemle); 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 72. § (a szemle).

26 Be. 302–305. § (a kutatás); 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 86. § (a kutatás).

Akár féltucatnyi olyan bizonyítékot össze lehetne hozni, amely azt támasztja alá, hogy a gyanúsított az elkövetéskor a betöréses lopás helyszínén járt. Megjegyzendő, ez csak egyetlen egy bizonyítandó tény a sok közül.

A bűncselekmény helyszínén való tartózkodással kapcsolatosan merül fel a kérdés: mit bizonyít, ha a távközlési szolgáltató adatai alapján megállapítják, hogy a gyanúsított mobiltelefonjával az elkövetés idején és helyszínének környékén telefonáltak? Ez pontosan azt bizonyítja, hogy a gyanúsított nevére bejegyzett mobiltelefonnal valaki az elkövetés idején és helyszínének környékén forgalmazott. Az a 'valaki', lehetett akár a gyanúsított is. Önmagában ez tehát nem sokat jelent, maximum orientálja, 'irányba állítja' a nyomozó hatóságot. Végső soron valamit mégiscsak ér.

Gondoljuk tovább ezt a példát is: vajon *mi lehet a bizonyíték arra, hogy a gyanúsított az elkövetés idején nem csupán a bűncselekmény helyszínén járt, hanem – egyszerűen fogalmazva – onnan lopott?* Tehát itt a bizonyítandó tény az, hogy a gyanúsított az idegen, ingó, meghatározott értékkel bíró dolgot (jogtalan eltulajdonítás céljából) elvette. Nézzünk néhány lehetséges bizonyító tényt:

- a gyanúsított szokatlan, vagyoni-jövedelmi helyzetével nem indokolható költséges életmódot folytat (ez, akár csak a mobiltelefon cellainformációi, csupán orientálják a nyomozó hatóságot),
- bármi okból előkerül az eltulajdonított dolgok egy része, és az új birtokos azt állítja, hogy azokat a gyanúsítottól vásárolta Kőbányán, a Liget-téri használatcikk piacon,
- a zálogházi nyilvántartásból kiderül, hogy a gyanúsított a zsákmány egy részét zálogba adta,
- a gyanúsított az inkriminált dolgok egy részét árulja a Vaterán, vagy a törzskocsmájában értékesítésre kínálja fel az alkalmi ivócimboráknak,
- a gyanúsított lakásán tartott (ház)kutatás során megtalálják a zsákmányt vagy annak egy részét, esetleg a számlát vagy adásvételi szerződést a zsákmány értékesítéséről.

2.3. Néhány gondolat a bűnügyi nyomozóval szemben támasztott szakmai minimumkompetenciákról

a) A büntető törvények (a Btk. és a Be.), valamint a kapcsolódó jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök beható ismerete alapvető követelmény: ha ez nincs, akkor felesleges bármiről is tovább beszélgetni, mindenki mehet haza (az életben is).

b) A történeti tényállás és a helyszín megtekintése alapján, fel kell ismerni, milyen bűncselekmény valósult meg, sőt, megvalósult-e egyáltalán? Ez pedig nem más, mint a cselekmény büntetőjogi megítélése (a minősítés), amely már a tudomásra jutást követően nagyon fontos: a helytelen büntetőjogi minősítés ugyanis már a kezdet kezdetén tévútra vezetheti (és tévútra is vezet) a nyomozást, ami értelemszerűen kihat(hat) annak végkifejletére. Itt kell megjegyezni, hogy a kiinduló alaphelyzetben sokszor csak a helyszíni információkból következtethetünk a történeti tényállásra, tehát a relatíve pontos minősítés (vagyis a cselekmény büntetőjogi megítélése) tekintetében nem vagyunk mindig könnyű helyzetben.

Nem mindegy tehát, hogy 'miben', vagyis milyen bűncselekmény gyanúja miatt kezdünk el nyomozni, hiszen az eltérő bűncselekményeknek különbözőek a tényállási elemei, vagyis más és más a bizonyítás tárgya stb. Arról nem beszélve, hogy vannak úgynevezett 'helyszínes', vagyis *helyszíni szemleköteles bűncselekmények*, és olyan deliktumok, amelyek tudomásra jutásakor 'hivatalból', tehát *kötelezően el kell rendelni a forrónyomos felderítést*.

Tipikusan *helyszíni szemleköteles bűncselekmény* például az emberölés (Btk. 160. §), minden más olyan bűncselekmény, amely halált okoz, a szexuális kényszerítés (Btk. 196. §) és a szexuális erőszak (Btk. 197. §), a terrorcselekmény (Btk. 314. §), a jármű hatalomba kerítése (Btk. 320. §), a rablás (365. §), a kifosztás (366. §), a betöréses lopás (kriminalisztikai kategória), a gépjárműlopás (kriminalisztikai kategória), a jármű önkényes elvétele (Btk. 380. §). Jelzem, hogy a lista korántsem teljes.

Megjegyzendő, hogy elméletileg nincs olyan bűncselekmény, amelynek helyszínén tilos lenne szemlét tartani. Ebből kifolyólag, a (helyszíni) szemlét minden esetben meg kell tartani, ha az tárgyi bizonyítási eszközök, valamint a bizonyítás szempontjából jelentős körülmények felkutatását és rögzítését eredményezi (vesd össze a Be. 207. § rendelkezéseivel).

A *forrónyomos felderítés* főszabály szerint a *kiemelt bűncselekmények* nyomozásának kezdeti szakaszában felmerülő feladatoknak a szükséges erők helyszínre koncentráálásával és optimális keretek közötti alkalmazásával történő tervszerű, szervezett, egyidejű, gyors és szakszerű végrehajtása érdekében kidolgozott, a nyomozás hatékonyságának növelését célzó, több kriminalisztikai műveletet magában foglaló komplex taktikai eljárás mód.²⁷

27 <https://www.jogiforum.hu/publikaciok/1115> (2021. 06. 04.); lásd még DOBOS–KOVÁCS i. m. 88–93., valamint a forrónyomos tevékenység egységes végrehajtásáról rendelkező 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítást.

Kiemelt bűncselekmény: „az élet- és/vagy súlyos testi épség elleni, súlyos nemi erkölcs és/vagy nemi szabadság elleni, súlyos és/vagy erőszakos vagyon elleni; a köznyugalmat súlyosan sértő, illetve nagy sajtóvisszhangot kiváltó bűncselekmény, valamint a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitány vagy bűnügyi helyettese, a rendőrkapitány, illetve az általuk arra felhatalmazott személy által egyéb indokok miatt annak nyilvánított bűncselekmény”.²⁸

Jelzem, hogy *minden forrónyomköteles bűncselekmény egyben szemleköteles:* a helyszíni szemle ugyanis része a forrónyomos felderítésnek (fordítva viszont ez nem igaz).

c) A büntetőjogi ismeretek mellett, *készségi szinten el kell sajátítani a kriminalisztikai* (legfőképpen a krimináltechnikai, krimináltaktikai és kriminálmetodikai) *ismereteket*. Csak és kizárólag a büntető anyagi, illetve alaki jogszabályok ismeretében nem lehet eredményesen nyomozni. Az egy dolog, hogy a kriminalisztika a büntetőeljárás-jogra van 'felfűzve', de egyben rendszeren túlmutat azon.

Aki ebben kételkedik, az olvassa el,

- mit ír a (helyszíni) szemléről a már többször hivatkozott büntetőeljárás törvény,²⁹ valamint a 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet,³⁰
- milyen ajánlásokat tartalmaz a krimináltaktika helyszíni szemlével foglalkozó része,³¹
- továbbá milyen specialitásokat, ha úgy tetszik többleteljárás cselekményeket fogalmaz meg a kriminálmetodika például az emberölés,³² illetve egy erőszakos szexuális³³ vagy egy erőszakos vagyon elleni³⁴ bűncselekmény helyszíni szemléjének végrehajtásakor.

28 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 3. pont c) alpontja.

29 Be. 207. § (a szemle)

30 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 68-71. § (általános szabályok); 72. § (a szemle)

31 Például Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika 1.* Budapest, Belügyminisztérium Duna Palota és Kiadó, 2004, 239–276.

32 Kovács Lajos – Bóli László – GIRHINY Kornél: *Emberölések nyomozása.* Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 49-96.

33 Kovács Gyula: *A nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények nyomozása.* Budapest, Rendőrtisztai Főiskola, 2011, 63–64, 117–121, 171–172.

34 Lóczi Zsolt: *A rablás és a kifosztás nyomozása.* Budapest, Rendőrtisztai Főiskola, 2010, 54–67.

A különbség oldalakban is mérhető: a büntetőeljárás törvényben a szemle 16 sor (nagyjából egyharmad közlönyoldal); Barta Endréné³⁵ 23 oldal terjedelmű; Kovács Lajosé³⁶ pedig 48 oldalt írtak az emberölés helyszíni szemléről. Némi túlzással kijelenthető, hogy ennyivel több a kriminálmétodika a büntető alaki jognál.

Hangsúlyozom, hogy *a krimiálmétodika – az adott bűncselekmény nyomozásának speciális ajánlásai mellett – magában foglalja a büntető anyagi és eljárásjogi, valamint a krimináltechnikai, a krimináltaktikai, illetve szakkriminológiai ismereteket. A kriminalista több a büntető anyagi és/vagy eljárásjogsznál: benne kumulálódik minden büntetőjogi és kriminalisztikai tudnivaló, hogy a személyes kvalitásokról már ne is beszéljek (és nem is teszem meg). Sőt, Dobos János³⁷ a kriminalista meghatározásánál még ennél is tovább megy. Szerinte, „a kriminalista a kriminalisztika tudományának olyan gyakorlati és felelős alkalmazója, aki eközben az alkalmazott tudományt is fejleszti, gyarapítja. Alkalmazó és művelő egy személyben”.*³⁸

d) A széles értelemben vett büntetőjogi és kriminalisztikai ismeretekkel felvértezve *a bűnügyi nyomozónak képesnek kell lennie arra, hogy a cselekmény tudomásra jutását és lehetőleg minél pontosabb minősítését követően*

- a hatáskört és az illetékességet megállapítsa,
- a szükséges elsődleges intézkedéseket és késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket meghatározza és végrehajtsa (vagy elvégezze),
- elsősegélyt nyújtson, a bekövetkezett kárt elhárítsa (természetesen, csak ha indokolt, és a tőle elvárható módon),
- amennyiben a lehetőségek adottak, az elkövetőt üldözze,
- adatot gyűjtsön, a helyszínen tartózkodókat kikérdezze, felkutassa a potenciális bizonyítékforrásokat (pl. a lehetséges tanúk, vagy akár a helyszínen és annak környékén a magánbiztonsági kamerák feltérképezése),
- az elsődleges intézkedések és késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények foganatosítását követően – immár ügygazdaként – a felderítést és/vagy a vizsgálatot, vagyis a nyomozást megtervezze és megszervezze, valamint a szükséges eljárási cselekményeket végrehajtsa.

35 BARTA Endre: *Az emberölés nyomozása*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2003, 22–45.

36 KOVÁCS – BÓI – GIRHINY i. m. 49–96.

37 *Dr. Dobos János* (1935-2003) r. ezredes (ORFK Bűnügyi Főosztály, főosztályvezető-helyettes), aki már életében legenda volt: kriminalista, szakíró, főiskolai oktató, a kezdetektől a nyolcvanas évek második harmadáig a Kéfény című televíziós műsor állandó szakértője.

38 DOBOS–KOVÁCS i. m. 202.

Jól láthatóan a bűnügyi nyomozó egy indiai isten, egy legalább hatkarú Siva. Nem melleleg *a felsoroltak csak a szűkebb értelemben vett szakmai kompetenciák.*

Ezek után rázzuk meg magunkat, vegyünk mély levegőt, és térjünk rá a *kriminálmotodika rendszerére vagy felépítésére.*

3. A kriminalisztika felosztása

A kriminalisztikát, ahogy általában minden más szakkifejezést, sokféleképpen definiálják. Szakmai-tudományos körökben már abban a kérdésben sincs egyetértés, hogy *a kriminalisztika egyáltalán önálló tudomány-e?*

Az 1961-ben kiadott *Kriminalisztika Általános Rész* című tankönyv meghatározása szerint, a kriminalisztika (magyarul: bűnügyi nyomozástan) „*a bűncselekmények nyomozásának, felderítésének tudománya*”.³⁹ Hasonlóképpen foglal állást az 1973-as kiadású *Kriminálmotodika Különös Rész* elnevezésű alapmű, amikor *a kriminálmotodikát a kriminalisztika tudományának egyik ágazataként aposztrofálja*.⁴⁰ Némiképpen árnyalja a képet a Tóth Éva és Belovics Ervin által szerkesztett kézikönyv, amely a kriminalisztika segédtudományi mivoltát helyezi előtérbe. A mű előszava szerint „*a szerzők – mint az a tankönyv címéből is kiderül – a kriminalisztikát a büntető eljárásjog segédtudományának tekintik*”.⁴¹

A 2019-ben megjelent *Rendészettudományi Szaklexikon* 'felteszi az i-re a pontot' azzal, hogy *a kriminalisztikát a bűnügyi tudományok közé sorolja*. Meghatározása szerint *a bűnügyi tudományok rendszerét – egyéb más tudományok mellett – „az empirikus kriminológia és kriminalisztika alkotja*”.⁴² Megjegyzendő, hogy a lexikon például az igazságügyi orvostant és az igazságügyi elmekórtant a bűnügyi tudományok egyes segédtudományainak minősíti.⁴³

Összegezve: *a kriminalisztika, a napjainkban elfogadott nézet szerint, „olyan multidiszciplináris bűnügyi tudomány, amely a hatályos jogi szabályozásnak megfelelően tudományosan megalapozott eszközöket, módszereket és el-*

39 GARAMVÖLGYI Vilmos (főszerk.): *Kriminalisztika Általános Rész*. Budapest, Belügyminisztérium Tanulmányi és Módszertani Osztálya, 1961, 8.

40 RUDAS György (főszerk.): *Kriminalisztika Különös Rész (Motodika) I*. Budapest, Belügyminisztérium Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1973, 5.

41 TÓTH Éva – BELOVICS Ervin (szerk.): *A büntetőeljárás segédtudományai I*. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2015, 21.

42 BODA József (főszerk.): *Rendészettudományi Szaklexikon*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 98.

43 Uo. 98.

járásokat dolgoz ki a felderítés és a bizonyítás, valamint a bűncselekmények megelőzése érdekében".⁴⁴ Megvallom, hozzám a már hivatkozott 1961-es *Kriminalisztika* tankönyv definíciója közelebb áll: „*a kriminalisztika [...] a bűncselekmények nyomozásának, felderítésének tudománya. Célja, hogy a tételes jog által meghatározott keretekben olyan módszereket és eljárásokat dolgozzon ki, amelyek segítségével a készülő bűncselekmények leleplezhető, megakadályozható, a már elkövetett bűncselekmények felderíthető, elkövetőjük megállapítható és felelősségre vonható*".⁴⁵

A *kriminalisztikát* – akárcsak a jogtudományokat – *általános és különös részre szokás osztani. Az általános rész* azokat az ismereteket tartalmazza, amelyek általános érvényűek, az egész kriminalisztikát érintik, valamint, amelyek a tárgyukat nem az egyedi alkalmazás, hanem a teljeskörűség szem előtt tartásával dolgozzák fel. A *különös részi*, vagyis a *metodikai ismeretek az általános részre épülnek*, ahol az általános érvényű ismeretanyag specializálásáról, esettípusokra történő alkalmazásáról beszélhetünk (ezért is nevezik a különös részt az egyes bűncselekmények nyomozásának).

Magyarországon a leginkább elfogadott nézőpont szerint *az általános részhez tartozik a kriminalisztika-elmélet, a krimináltechnika, a krimináltaktika, a kriminalisztikatörténet és a kriminálstratégia. A különös rész lényegében maga a kriminálmetodika*, de mindkét részhez egyformán kötődik az úgynevezett *bűnügyi szolgálati ismeretek* területe (1. melléklet). A gyakorlati nyomozás szempontjából a legfontosabb a *krimináltechnika, a krimináltaktika és a kriminálmetodika* (a következő fejezetekben csak erről a három területről lesz szó). A *bűnügyi szolgálati ismeretek* körébe tartozik/tartozott – régebbi terminológiával – az operatív feldolgozás és felderítés, az úgynevezett titkos nyomozás, *titkos információgyűjtés*⁴⁶ és *titkos adatszerzés*.⁴⁷ Ez utóbbi megnevezése az új Be. szerint *leplezett eszközök*.⁴⁸

3.1. Az általános részhez tartozó krimináltechnika és krimináltaktika

Az általános részhez tartozó krimináltechnika a nyomozás szolgálatában álló természettudományos, műszaki-technikai, számítástechnikai-informatikai

44 BALLÁNÉ Füzster Erzsébet: *Krimináltechnika*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 13.

45 GARAMVÖLGYI i. m. 8.

46 Rtv. 63–75/L. §.

47 A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (rég. Be.) 200-206/A. §.

48 Be. 214-260. §; 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 93-207. § (Ötödik rész – Leplezett eszközök).

eszközök és eljárások (módszerek) egyes fajtáit tanulmányozza: jellemzően a tárgyi bizonyítási eszközök keletkezési körülményeivel és azok vizsgálatának lehetőségeivel foglalkozik annak érdekében, hogy az inkriminált ügy, praktikusán egy bűncselekmény nyomozása során felmerült kérdésekre minél objektívebb választ lehessen kapni.

A krimináltechnika a kriminalisztika legszerteágazóbb területe, „ugyanis [...] összegyűjti, rendszerezi vagy önállóan kidolgozza és alkalmazza azokat az ismereteket, tudományos, technikai és műszaki eljárásokat, valamint módszereket, amelyek – a jogalkalmazási célú ténymegállapítás érdekében – a vizsgált esemény vagy cselekmény körülményeinek tisztázásához és a felmerülő kérdések megválaszolásához szükségesek”.⁴⁹ (Ez a megállapítás tekinthető akár a krimináltechnika egyik fogalmának.) Megjegyzendő, hogy a büntetőeljárás során alkalmazott technikai eszközök egy része *közvetlenül kriminalisztikai célra készült*, más része *erre a célra átalakított*. Mindezek mellett, nem kevés olyan eszközt is használnak, amelyek *általános rendeltetésűek*.⁵⁰

A krimináltechnika legfontosabb témakörei a következők:

- krimináltechnika-történet (a *forenzikus tudományok*⁵¹ kialakulásának története),
- azonosításelmélet (az azonosítás és az azonosíthatóság kérdése a kriminalisztikában),
- az igazságügyi szakértői rendszer működése,
- kriminalisztikai képrögzítési eljárások (a fényképezés és a videotechnika), régebben kriminalisztikai fényképezés,
- nyomtan (traszológia⁵²),
- daktiloszkópia,⁵³

49 BALLÁNÉ i. m. 15–16.

50 Vesd össze: ILLÁR Sándor (szerk.): *Krimináltechnika. Tankönyv a Rendőrtisztai Főiskola hallgatói részére*. Budapest, Belügyminisztérium Könyvkiadó, 1984, 5.

51 *A forenzikus tudományok* a bűnfelderítés során felmerülő természettudományos, műszaki-technikai jellegű kérdések általános elvi megoldásával szolgálgják a büntetőjog-tudományt. CZEBE András: A forenzikus azonosság fuzzy halmaza. *Ügyészek Lapja*, 2020/2–3, 7.

52 *Traszológia* (nyomtan): a bűncselekmény elkövetése során, a cselekmény eseményeivel kölcsönhatásban keletkezett olyan fizikai elváltozásokkal foglalkozik, amelyek visszatükrözik a nyomot létrehozó tárgy alakbeli, felületi, funkcionális sajátosságait, és ezáltal lehetőséget nyújtanak a nyomképző tárgy azonosítására. BODA i. m. 574.

53 *A daktiloszkópia* a krimináltechnikának az az ága, amelyik az ujjakon, a tenyereken és a mezítlábas talpakon található bőrfodorszál rajzolatok nyomainak és lenyomatainak kriminalisztikai vizsgálatával foglalkozik [görög, daktylos (δάκτυλος): ujj, skopein (σκοπειν):

- Lőfegyverekkel és lőfegyverhasználattal összefüggő legfontosabb kriminalisztikai ismeretek (kriminalisztikai *ballisztika*⁵⁴),
- a kézírás és az iratok kriminalisztikai vizsgálata,
- kriminalisztikai okmányvizsgálat,
- az anyagmaradványok kriminalisztikai vizsgálata (az anyagmaradványokra vonatkozó alapvető ismeretek),
- kábítószer-anyagismeret,
- a személyazonosítás lehetséges módjai (régbben személyazonosítás külső ismérvek alapján),
- a szaggrögztítés és a szagazonosítás (korábban bűnügyi szolgálati kutya igénybevétele).

A 2004-ben kiadott *Bócz-féle Kriminalisztika* című szakkönyv a *krimináltechnikai ágazatok közé sorolja a kriminalisztikai biológiát, a kriminalisztikai akusztikát, a kriminalisztikai információtechnikát és a bűnügyi nyilvántartás rendszerét*.⁵⁵ A kriminalisztikai biológia, akusztika és információtechnika nyilvánvalóan az igazságügyi szakértői rendszeren belül kap helyet. A személyazonosítás lehetséges módjai alatt pedig az „aktív (hang/beszéd, kézírás, járásdinamika) és passzív (ujj- és tenyérnyomat, DNS, fénykép, röntgenfelvétel, fogstátusz, fedetlen emberi testrészek nyomai) biometriai azonosítók vizsgálata alapján”⁵⁶ történő személyazonosítás értendő.

A már többször hivatkozott Balláné-féle, 2019-es *krimináltechnikai szakkönyv* szerint, *a krimináltechnikai ismeretek, eszközök és módszerek alkalmazása nem korlátozódik kizárólag a büntetőeljárásra*, mivel az eredményes ténymegállapítás a közigazgatási, a szabálysértési, a fegyelmi és a polgári peres eljárások során is számtalanszor krimináltechnika alkalmazását igényli.⁵⁷ A szerző itt Gárdonyi Gergely: *A szemle jogi szabályozása* című művére is utal.⁵⁸ Ráadásul a Nemzeti Közsolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Kara (RTK) által 2013-ban kiadott egyetemi jegyzet meghatározása szerint a kriminálmetodika

néznij]. <https://www.nszkk.gov.hu/forenzikus-szakszotar/D> (2021. 06. 08.)

54 *Ballisztika*: a fizika tudományán belül a mechanika részeként a hajtott és kilőtt testek mozgásával foglalkozó szakterület. BODA i. m. 48.

55 BÓCZ i. m. 1. 64.

56 BALLÁNÉ i. m. 48.

57 Uo. 16.

58 GÁRDONYI Gergely: *A szemle jogi szabályozása*. In: VEREBÉLYI Imre (szerk.): *Az állam és a jog alapvető értékei a változó világban*. Győr, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2012, 136.

„tárgyát elsősorban a nyomozó hatóságok gyakorlatában rendszeresen előforduló bűnügyek, közigazgatási és szabálysértési eljárás keretében vizsgálándó események képezik, amelyeket *kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságaik, jellemzőik szerint csoportosít*”.⁵⁹ Ezek a megállapítások még akkor is helytelének (de legalábbis vitathatók), ha például ez utóbbi a nevémmel fémjelzett jegyzetben fordul elő, noha a hivatkozott rész nem tőlem származik.

A fentiekkel összefüggésben: az *rendben van, hogy bizonyos krimináltechnikai eszközök és módszerek, valamint a nem büntető, mondjuk polgári eljárás során alkalmazott eszközök és módszerek között lényegében nincs különbség*. Példának okáért egy büntetőügyben, ha azt kell megállapítani, hogy a zsaroló, vagy az élet és a testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetést tartalmazó levél kitől származik; illetve egy polgári ügyben azt, hogy a végrendeletet ki készítette, és ki írta alá, akkor valóban nincs különbség: a szakértő mindkét eljárásban azonos eszközökkel és módszerekkel dolgozik. *Csak hogy ettől még a polgári ügyben elvégzett szakértői tevékenység nem minősül kriminalisztikai írásszakértői vizsgálatnak*: az ugyanis, megítélésem szerint, büntetőügyhöz, vagyis büntetőeljáráshoz kötött.

Felhozhatom további példaként az anatómiai boncolást, a kórboncolást, a hatósági boncolást, valamint az igazságügyi (vagy törvényszéki) boncolást: ugyanazok az eszközök és módszerek (más azonban az eljárásjogi háttér, az ok és a cél). Az anatómiai vagy a kórboncolásról – ellentétben a hatósági, illetve az igazságügyi boncolással – mégsem állítjuk, hogy a boncolást végrehajtók kriminalisztikai szakértői vizsgálatot végeznek.⁶⁰

Összegezve: amennyiben a szakértő a polgári, a közigazgatási, a szabálysértési, a fegyelmi vagy más eljárásban a munkavégzés során ugyanazokat az eszközöket és módszereket használja, illetve alkalmazza, mint a büntetőeljárásban, az attól még ’nem lesz kriminalisztika’.

Az ugyancsak az általános részhez tartozó krimináltaktika „a nyomozási cselekmények és módszerek gyakorlati véghezvitelét, a nyomozás során célszerű eljárasmódot meghatározó elvek és szabályok tana”.⁶¹ Más értelmezésben a krimináltaktika *„azoknak a tudományos tételeknek és az ezekre épülő ajánlásoknak a rendszere, amelyek meghatározzák a bűncselekmények megelőzéséhez és bizonyításához szükséges nyomozási cselekmények végre-*

59 Kovács Gyula – Nagy József: *A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései. Egyetemi jegyzet*. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tankönyvkiadó Zrt., 2013, 11.

60 Lásd az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 217. §-át, valamint a halottvizsgálatról és a halottakkal kapcsolatos eljárásról szóló 351/2013. (X. 4.) Korm. rendeletet.

61 GARAMVÖLGYI i. m. 10.

hajtásának a módját".⁶² Ez utóbbi meghatározás a weingarti definícióval azonos: *Weingart* krimináltaktika-fogalma a XX. század első éveiben a német szakirodalomban jelent meg.⁶³

A *Rendészettudományi Szaklexikon* szerint a krimináltaktika „a *kriminalisztika* nyílt nyomozási módszerekkel foglalkozó ága, amely a hatályos jogi rendelkezésekre figyelemmel, tudományosan megalapozott elveket és ajánlásokat dolgoz ki a *nyomozás* lefolytatására, a nyomozási cselekmények, intézkedések végrehajtására, az *adatok*, bizonyítási eszközök beszerzésére és felhasználására”.⁶⁴ Ez a definíció pedig *Lakatos Jánostól* származik.⁶⁵

Nagyon leegyszerűsítve a *kriminalisztika azoknak a tudományos tételeknek és az ezekre épülő ajánlásoknak a rendszere, amelyek meghatározzák a bűncselekmények felderítéséhez és vizsgálatához (bizonyításához) szükséges intézkedések, illetve nyomozási cselekmények végrehajtásának a módját*. Kérdés, hogy milyen intézkedéseket, valamint nyomozási cselekményeket? Erre a kérdésre a válasz a büntetőeljárás jogszabályokban keresendő [a 2.3. fejezet c) pontjában említettem volt, miszerint a kriminalisztika a büntetőeljárás-jogra van 'felfűzve'].

Azt gondolom, a *felsorolt krimináltaktika-definíciók teljesen rendben vannak*. Egyedül az *Illár-féle meghatározásban szereplő bűnmegelőzési feladathoz* vagy funkcióhoz *szerepnék megjegyzést fűzni*. Rendőrségi berkekben hosszú évek, mondhatni évtizedek óta járja az a mondás, amely szerint '*a leghatékonyabb megelőzés a felderítés*', ezen belül pedig a bűncselekmények ismeretlen elkövetői kilétének a megállapítása. Mindezek szellemében messze-menőig egyetértek azzal, miszerint '*eredményes felderítés nélkül nem lehet szó hatékony megelőzésről sem*', dacára annak, hogy az EU Tanácsának bűnmegelőzés-definíciója⁶⁶ nem pontosan (vagy inkább pontosan nem) erről szól.

Abban viszont kételkedem, hogy a rendőrségnek – és a rendőri állományon belül különösen a bűnüldözőknek – '*kiemelt, sőt elsődleges*' feladata lenne a bűnmegelőzés. Az állításom levezethető a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013–2023) hetedik részéből, miszerint a „bűnmegelőzés területén

62 ILLÁR i. m. 5.

63 ALBERT, Weingart: *Kriminaltaktik. Ein Handbuch für das Untersuchen von Verbrechen*. Leipzig, Duncker & Humblot, 1904. 1–420.

64 BODA i. m. 356.

65 LAKATOS János (szerk.): *Kriminalisztikai alapismeretek (Jegyzet)*. Budapest, Rendőrtisztviselői Főiskola, 2005, 19.

66 <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/4f3a53e3-3b51-4e87-9955-de21b87c6c58> (2021. 06. 09.)

a rendőrség vitathatatlanul fontos szerepet tölt be”, de mindezekről függetlenül, a stratégia kategorikusan kimondja: „a bűnmegelőzés az egész társadalom ügye”.⁶⁷ Ráadásul a hetedik rész a bűnmegelőzés szereplői között a rendőrséget in concreto nem nevesíti, hanem csupán a civil és egyházi stb. mellett az állami és az önkormányzati szervezeteket sorolja fel.

Nem rejtem véka alá azon véleményemet, amely szerint, *a rendőrségnek a bűnmegelőzésben betöltött szerepe, és ezen belül a bűnmegelőzési feladatai nem kicsit túldimenzionáltak* (tudom, e nézetem sokaknak nem tetszik majd). Úgy vélem, a régi Be. szerinti bűnmegelőzési feladatok sokkal testhezállók voltak: a büntetőeljárás során a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények megállapítása, illetve feltárása, és amennyiben szükséges, szignalizáció (rég. Be. 63/A. §). Azt gondolom, ez a megállapításom nem ellentétes az Rtv. 10. §-ában meghatározott, és Bűnmegelőzési Stratégiában részletezett rendőrségi bűnmegelőzési feladatokkal sem.

Nyomatékosan kijelentem: a társadalmi bűnmegelőzés kétséget kizáróan kiemelt, sőt, elsődleges feladat, csak éppen alapvetően nem a rendőrség, és leginkább nem a bűnügyi szolgálat dolga. Megjegyzendő, hogy a közterületen lévő rendszeres (egyenruhás) rendőri jelenlét már önmagában egyfajta prevenció, ha úgy tetszik, visszatartó erő. Talán inkább erre kellene fókuszálni.⁶⁸ (Ezért a kis bűnmegelőzési kitérőért elnézést kérek.)

Visszatérve a krimináltaktikára: Lakatos János után szabadon, a krimináltaktika rendeltetése, hogy megoldást kínáljon a *‘Mit?’* és a *‘Hogyan?’* kérdésében; vagyis a nyomozás során a jogszabály által előírt keretek között mit *kell és/vagy lehet* tenni; továbbá az adott feladatot *miképpen* lehet hatékonyan, célszerűen, és nem melleleg eredményesen végrehajtani.

A krimináltaktika a rendeltetésének függvényében, kidolgozta vizsgálatának tárgyát, ha úgy tetszik a tételeit, amelyek lehetővé teszik a feladatának teljesítését. Ezek a tételek a következők:

- a bizonyítékok keletkezésének törvényszerűségei,
- a bizonyítás eszközeinek (Be. 165. §), a bizonyítási cselekményeknek (Be. 206. §),⁶⁹ a kényszerintézkedéseknek (Be. 272. §), egyéb nyomozási

67 A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023) szóló 1744/2013. (X. 17.) Kormányhatározat.

68 Vesd össze DOBOS – KOVÁCS i. m. 41.

69 A bizonyítási cselekmények körében lásd még a 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 75–77. § (személy vagy tárgy kiválasztása); 80–83. § (az ittas vagy bódult állapot megállapítása); 84. § (a szagazonosítás) rendelkezéseit.

- cselekményeknek és intézkedéseknek a sajátosságai,⁷⁰
- az adatszerző tevékenység (Be. 261–270. §) eredményének, a tárgyi bizonyítási eszközök (Be. 204. §) és az elektronikus adatok (Be. 205. §) *felkutatásának, beszerzésének*, továbbá a felderítés és a vizsgálat (bizonyítás) céljára történő, a jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök rendelkezéseivel összhangban álló *felhasználásának* lehetőségei,
- a vezetés- és szervezésemélet, valamint az igazgatási ciklus elemeinek felhasználása a nyomozás során⁷¹ (másképpen: a nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése),
- a büntetőeljárásban részt vevő hatóságok (Be. 11–35. §), és eljáró egyéb szervek (Be. 36. §), valamint a büntetőeljárásban részt vevő személyek (Be. 37. §) jogai és kötelezettségei, valamint az eljárás szempontjából releváns magatartásának vizsgálata,
- az egyéb jogsértő cselekmények⁷² egyes – az adott ügy felderítése és vizsgálata aspektusából – meghatározó kérdései.

A felsoroltakhoz tartoznak még a krimináltechnikai eszközök és módszerek használata, alkalmazása; az eltérő szolgálati ágak, társszervek és hatóságok együttműködése; a nyomozás során felmerült jogértelmezési problémák, valamint a személyi és/vagy tárgyi feltételek hiányának vizsgálata. Megjegyzendő, hogy a krimináltaktika mindig csak az *általános alkalmazási lehetőségekről*, és sosem az *egyes ügyfajták megoldásáról* szól (ez utóbbi már *kriminálmetodikai* kérdés). A krimináltaktika tételeinek megalkotásában kiemelt szerepe van annak, hogy a tudományos kutatások eredményei a gyakorlatba átültetésre kerüljenek, illetve a gyakorlati tapasztalatokat tudományosan feldolgozzák.⁷³

70 Ideértve a nem büntetőeljárásjogi cselekményeket és intézkedéseket: például igazoltatás [Rtv. 29–29/A. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról 25. §]; fokozott ellenőrzés, ruházat, csomag és jármű átvizsgálása [Rtv. 30–31. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 16. §]; elfogás és előállítás [Rtv. 33. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 28–31. §]; biztonsági intézkedés [Rtv. 37. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 10. §].

71 Az igazgatási ciklus elemeire épülő vezetői tevékenységnek, és a nyomozás rendszere folyamatának összehangolhatóságáról már 2003-ban írtam: *lényegében párhuzamba állítottam az igazgatási (vezetési) ciklus elemeit a nyomozás folyamatábrájával*. Kovács Gyula: *A büntetőperbeli bizonyítás a bűnügyi vizsgálati (nyomozó) munka tükrében*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2003, 35–42.

72 A nyomozás során – az eredményes felderítés és vizsgálat érdekében – rendszeresen foglalkozni kell büntetőjogon kívüli kérdésekkel is.

73 Vesd össze LAKATOS i. m. 19–20.

3.2. A kriminálmétodika, a kriminalisztika különös része

A kriminalisztika különös része a „*kriminálmétodika*, [másképpen fogalmazva] *bűnügyi módszertan, az egyes bűncselekményfajták felderítésére alkalmas taktikai és technikai eszközök célszerű és tervszerű felhasználásának a tana*”⁷⁴. A bűnügyi módszertan alapját a büntető anyagi és alaki jogszabályokra, valamint az azokhoz kapcsolódó közjogi szervezetszabályozó eszközökre épülő krimináltechnika és krimináltaktika, valamint a szakkriminológia által kidolgozott ismeretanyag képezi. „*A kriminalisztika tudományának e része az ismeretanyag rendezésénél lényegében a Btk. Különös Részének rendszerét követve vizsgálja az egyes bűncselekményfajták [...] nyomozásának sajátosságait, általános szabályait.*”⁷⁵ A kriminalisztika különös része „*az általános [rész] konkretizálása, az általánosra épül rá, az általános rész megállapításai érvényesítésének sajátosságait tanulmányozza a bűncselekmények egy-egy fajtája nyomozásának vonatkozásában*”⁷⁶

Az NKE RTK által 2013-ban kiadott, már hivatkozott egyetemi jegyzet meghatározása szerint, a „*kriminálmétodika a kriminalisztikának a nyílt nyomozás módszertanával foglalkozó ága, amely integrálva a különféle ügytípusok feldolgozásához szükséges elméleti ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat, tudományosan megalapozott elveket és ajánlásokat dolgoz ki az egyedi ügyek hatékony megoldása – felderítése, bizonyítása, vizsgálata, illetőleg megelőzése – érdekében*”⁷⁷. Szép, hosszú definíció. Ma már úgy fogalmaznék, hogy a *kriminálmétodika tudományosan megalapozott elveket, ajánlásokat és módszereket dolgoz ki az egyes bűncselekmények eredményes nyomozása (felderítése és vizsgálata), valamint megelőzése érdekében* (a megelőzéssel kapcsolatos 'fenntartásaimat' korábban már kifejtettem).

A *Rendészettudományi Szaklexikon* – néhány betű és gondolatjel eltéréssel – megismétli a 2013-as NKE RTK jegyzet definícióját,⁷⁸ de különös módon Nagy József egy korábbi művére hivatkozik⁷⁹ (egy adott szerzőnél, azonos témában, általában a legutóbbi művet szokás alapul venni).

A más és más, de egymásnak lényegét tekintve nem ellentmondó meghatározásokat összegezve, a kriminálmétodika:

74 GARAMVÖLGYI i. m. 12.

75 Uo. 12.

76 RUDAS i. m. 5.

77 KOVÁCS–NAGY i. m. 11.

78 BODA i. m. 355–356.

79 NAGY József: *A kriminálmétodika általános kérdései*. Budapest, Rendőrtisztai Főiskola, 2007, 7.

- a kriminalisztika különös része, az egyes bűncselekmények nyomozásának tudománya;
- ajánlásainak és módszereinek kidolgozásakor messzemenőig támaszkodik a Büntető Törvénykönyv, a büntetőeljárás törvény, valamint a kapcsolódó jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök rendelkezéseire, a szakkriminológia megállapításaira, valamint a krimináltechnikai és krimináltaktikai eszközökre, illetve módszerekre;
- ajánlásávaival a krimináltechnikai eszközöket és a krimináltaktikai módszereket mintegy 'részabja' az adott (vagyis a 'nyomozott') bűncselekményre vagy bűncselekményekre.

Nem mellékesen jegyzem meg, miszerint a krimináltechnikai eszközök használatára és a krimináltaktikai módszerek alkalmazására irányadó szempontok nem csupán ajánlások formájában jelennek meg, számos jogszabály és közjogi szervezetszabályozó eszköz foglalkozik ezekkel a kérdésekkel.⁸⁰ Az ilyen normák címzettjei (pl. a nyomozó hatóság tagjai) számára az abban foglaltak betartása kötelező.

4. A kriminálmetodika rendszere, felépítése

A kriminálmetodika tárgyát – megnevezéséből eredően is – alapvetően a nyomozó hatóságok, nem alapvetően pedig a büntető ügyekben eljáró egyéb hatóságok hatáskörébe tartozó bűncselekmények nyomozása, illetve eljárási tevékenysége képezi (mint azt tudjuk, létezik kriminalisztika a tárgyalóteremben is⁸¹).

A kriminálmetodika a vizsgálata tárgyát képező bűncselekményeket egyfajta elméleti és gyakorlati szempontoknak megfelelően összeállított séma szerint rendszerezi, figyelemmel a konkrét történeti tényállásra, a bűncselekmény különös törvényi tényállási elemeire és az elkövetés (vagy az eset) összes körülményeire. A kriminálmetodika az inkriminált deliktumokat a büntető anyagi jogi szempontok mellett kriminalisztikai és kriminológiai jellemzők alapján csoportosítja, ezért tételei is ehhez igazodnak: ebből eredően némi eltérés mutatkozik a kriminálmetodikai felosztás és az anyagi jogi szabályozás között.⁸²

80 Például a 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet; 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről; 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás a forrányomos tevékenység egységes végrehajtásáról; 30/2019. (VII. 18.) ORFK utasítás a gyűlölet-bűncselekmények kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról.

81 Lásd Bócz Endre: *Kriminalisztika a tárgyalóteremben* című művét. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008.

82 KOVÁCS – NAGY i. m. 11–12.

Példának okáért a lopás törvényi tényállását a Btk. a vagyon elleni bűncselekmények körében szabályozza (XXXVI. fejezet): „*aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el*” [Btk. 370. § (1) bekezdése]. A Btk. a lopást tovább csoportosítja például az elkövetési érték (kisebb értékre, nagyobb értékre stb.),⁸³ valamint az elkövetés helye (pl. helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre bemenne stb.),⁸⁴ módja (pl. dolog elleni erőszakkal stb.)⁸⁵ és eszköze (pl. hamis vagy lopott kulcs használatával)⁸⁶ szerint, de a kriminálmetodikai rendszerezés túlmutat ezen.

A Btk.-ban nevesített lopásfajták mellett a kriminálmetodika megkülönbözteti például az alkalmi, a bolti (üzleti vagy áruházi) lopást, az állatlopást, a fürdő- vagy üdülöhelyi, illetve szállodai lopást (régén strandlopást), a gépjárműlopást, a gépjárműről vagy a gépjárműből lopást (gyűjtőkifejezéssel élve: gépjárművel kapcsolatos bűncselekmények vagy gépjárműbűnözés), mezőgazdasági terménylopást, a munkáltató sérelmére elkövetett lopást (e bűncselekmények elkövetői voltak egykoron az ’üzemi szarkák’), a poggyászlopást (itt specifikum a repülőtéri poggyászlopás), a vasúti dézsmát és a zártöréses lopást (ez utóbbi nem azonos a Btk. 287. § szerinti zártöréssel).

Végül a klasszikus – részben a Btk.-ban is szankcionált, de más néven szereplő – kategóriák közül néhány: a zseblopás,⁸⁷ a trükkös vagy a besurranásos lopás⁸⁸ és a betöréses lopás⁸⁹ (csak ez utóbbinak tucatnyi válfaja ismert). A lopás csoportosítására – ahogy számos más bűncselekmény esetében is – számtalan lehetőség adódik. Tipizálhatunk az elkövetés tárgya (azon belül a tulajdonformák), az elkövetési magatartás, a szituációs ismérvek, valamint a sértetti és az elkövetői oldal ismérvei szerint. A felosztások fajtáinak csak a nyomozó (szárnyaló) fantáziája szabhat határt⁹⁰ (2. melléklet).

83 Btk. 370. § (2)-(6) bekezdés a) pontja.

84 Btk. 370. § (2) bekezdés bf) pontja.

85 Btk. 370. § (2) bekezdés bc) pontja.

86 Btk. 370. § (2) bekezdés bg) pontja.

87 Btk. 370. § (2) bekezdés bd) pontja.

88 Btk. 370. § (2) bekezdés bf) pontja.

89 Például a helyiségbe dolog elleni erőszakkal, vagy hamis kulcs használatával bemenne elkövetett lopás [Btk. 370. § (2) bekezdés bc), illetve bg) pontja] betöréses lopásnak minősül. A szakzsargonban a ’nyitó’, vagyis az álkulcsos betörő, más néven ’srenker’, egy külön kategória: ilyen betörő volt anno *Repülős Gizi* (alias Kosztár Sándorné született Bodnár Gizella), aki kora előrehaladtával váltott módszert, és besurranó tolvajként ’kereste a kenyerét’.

90 KOVÁCS Gyula: *A lopás nyomozása*. In: LAKATOS János (szerk.): *Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok*. Budapest, Rendőrtisztai Főiskola, 2008, 16–17.

A kriminálmetodika tehát feltárja a hasonló esetek (az ugyanolyan típusú események, az analóg módon elkövetett cselekmények) közös vonásait. Mivel minden esemény/bűncselekmény *egyedi*, a kriminálmetodika csak az adott ügykategória feldolgozásának (felderítésének, vizsgálatának, megelőzésének) leghatékonyabb módszereit és kérdéseit tudja összefoglalni, *de ezek nem alkalmazhatóak változatlanul, mechanikusan minden egyes ügyre.* A kriminálmetodika ezért nem minden alkalomra érvényes recepteket, hanem olyan nyomozástaktikai, -módszertani ajánlásokat dolgoz ki, amelyeket célszerű figyelembe venni az egyedi ügyek konkrét nyomozási problémáinak megoldásánál.⁹¹ Amennyiben ezek a módszertani ajánlások jogszabályokban és/vagy közjogi szervezetszabályozó eszközökben jelennek meg, *'célszerű figyelembevételről'* nem beszélhetünk, a címzettek számára az ajánlások betartása kötelező (vesd össze a 3.2. fejezetben írtakkal).

4.1. A kriminálmetodika hagyományos és továbbgondolt felépítése (tétélei)

A 4. rész bevezetésében elhangzott, hogy *a kriminálmetodika az inkriminált deliktumokat a büntető anyagi jogi szempontok mellett kriminalisztikai és kriminológiai jellemzők alapján csoportosítja, ezért tétélei is ehhez igazodnak.* Csakhogy ezek a tétélek az utóbbi öt évtizedben változtak, pontosabban fejlődtek (a változás kitüntetett iránya a fejlődés). Napjainkban három szakaszt vagy korszakot különböztetünk meg: az 1960–70-es évekig tartó (hagyományos vagy klasszikus) felépítést; a rendszerváltoztatást követő, a 2000-es évek elejéig húzódó (továbbgondolt) szakaszt; végül napjaink kriminálmetodika tétéleit.

a) Az 1960-as 1970-es években az egyes bűncselekményfajták nyomozási módszertanának belső felépítése „általában öt részre tagolódott:

- a bűncselekmény fogalma, a nyomozás során megállapítandó körülmények,
- a nyomozás kezdeti szakaszának szervezése,
- az adott bűncselekményfajta nyomozása tervezésének sajátosságai,
- az egyes nyomozási cselekmények foganatosítása taktikájának sajátosságai,
- az adott bűncselekményfajta megelőzése⁹² (lám, a bűnmegelőzés már a hetvenes években is a kriminálmetodika tétéleihez tartozott).

E részek korántsem voltak egyenlő terjedelműek és jelentőségűek, mivel az általuk 'lefedett' területek az egyes bűncselekményfajták nyomozásánál

91 KOVÁCS–NAGY i. m. 12.

92 RUDAS i. m. 10.

eltérőek voltak (ma sincs ez másképpen).

A kriminálmetodika hagyományos felépítésének idején, a nyomozás tervezésének és szervezésének a kriminalisztikán belüli helyét és szerepét vitatott kérdésként kezelték. Úgy vélték, hogy a tervezés és a szervezés „a szokásos krimináltaktika, krimináltechnika és kriminálmetodika felosztás részeinek egyetlen meghatározása szerint sem sorolhatók be [egyik fejezetbe] sem”.⁹³ Azt gondolták továbbá, hogy „a nyomozás tervezési és szervezési kérdései a kriminalisztika általános részének a krimináltaktika és krimináltechnika mellett önállóan létező ágát alkotják. Nem tartoznak a krimináltaktika néven jelöl fejezetekhez [...], mert nem az egyes nyomozási cselekmények lebonyolítására vonatkoznak. Nem sorolhatók ugyanakkor az egyes bűncselekményfajták nyomozása módszertanához sem, mivel a velük kapcsolatban tett megállapítások általánosak, nem egyes, hanem bármely bűncselekményfajta nyomozására vonatkoznak”.⁹⁴

Érdekes megállapítások, de ezek a kérdések manapság problémaként már nem merülnek fel. *A krimináltaktika a nyomozás tervezésének, szervezésének és ellenőrzésének általános kérdéseivel foglalkozik, a nyomozási terveket tartalmi és formai szempontok szerint tipizálja (3. melléklet). A kriminálmetodika pedig ezeket az általános tervezési, szervezési stb. ajánlásokat az egyes bűncselekmények nyomozása során konkretizálja, némi képzavarral élve 'személyre szabja', vagyis egyediesíti.*⁹⁵

A kriminálmetodika egyes elemeit korszakonként nem veszem górcső alá, azonban napjaink kriminálmetodikai tételeire a 4.3. fejezetben részletesebben kitérek. *A nyomozás kezdeti szakaszának szervezésével kapcsolatosan* (a klasszikus tételek közül a második) csupán annyit szeretnék megjegyezni, hogy *a szervezést mindig megelőzi a tervezés*, ugyanis a tervezés egy jövőbeni lehetséges cselekvési program, a szervezés pedig a tervben foglaltak végrehajtását (megvalósítását) hivatott szolgálni (nagyon leegyszerűsítve).

b) A kriminálmetodika továbbgondolt felépítése már a rendszerváltoztatás utáni időszak 'terméke', és a hagyományos elemeknél cizelláltabb. A 2000-es évek első évtizedéig dívó „metodikai tételek rendszerint a következőképpen épültek fel:

- a cselekmény/esemény fogalma,
- az eljárás célja és a bizonyítás tárgya,

93 Uo. 10–11.

94 Uo. 11.

95 A nyomozás tervezéséről, szervezéséről és ellenőrzéséről részletesen lásd Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika 2.* Budapest, Belügyminisztérium Duna Palota és Kiadó, 2004, 1049–1075., KOVÁCS–NAGY i. m. 118–125., DOBOS–KOVÁCS i. m. 95–113., 137–146.

- a hatáskör és illetékesség,
- az elkövetés/megvalósulás jellemzői (az elkövetés eszközei, módszerei, elősegítő okok, körülmények stb.),
- az elkövetők/szereplők köre és jellemzői,
- a tudomásra jutás módjai,
- az elsődleges (halaszthatatlan, azonnali) intézkedések, nyomozási cselekmények,⁹⁶
- a nyomozás tervezése és szervezése,
- a felderítés és a bizonyítás speciális vonásai (az egyes intézkedések, bizonyítási eljárások⁹⁷ stb. különös szempontjai, végrehajtásuk sajátosságai),
- a megelőzés lehetőségei”.⁹⁸

Az egyes tételek egymáshoz való viszonyát – akárcsak a klasszikus modell esetében – az adott ügytípus sajátosságai, jellemzően a cselekmény büntetőjogi megítélése (a minősítés) és az elkövetés körülményei nagymértékben befolyásolják: nagyon nem mindegy az sem, hogy a tettes vagy tettesek kiléte ismert vagy ismeretlen. A nyomozás során ugyanis az ismert tetteses ügyekben a ’személytől az ügyig’, az ismeretlen tetteses ügyekben az ’ügytől a személyig’ modellt kell alkalmazni⁹⁹ (4.) melléklet.

A hagyományos felépítést és a 2000-es évek továbbgondolt modelljét összevetve jól látható, hogy *az elemek száma ötről tízre növekedett*. A többletelemek:

- az eljárás célja és a bizonyítás tárgya,
- a hatáskör és illetékesség,
- az elkövetés/megvalósulás jellemzői,
- az elkövetők/szereplők köre és jellemzői és
- a tudomásra jutás módjai.

A többi ’továbbgondolt’ elem, ha megszüvegezésében nem is minden esetben, de tartalmát tekintve lényegében azonos a klasszikus elemekkel. Például a

96 Mai terminológiával késedelmet (esetleg halasztást) nem tűrő nyomozási cselekmények: a már hivatkozott 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendeletben az intézkedésekkel és az eljárási cselekményekkel összefüggésben az *elsődleges* és az *azonnali* kifejezés nem szerepel; ellenben a *halaszthatatlan* nyolc, a *késedelmet* (nem tűrő) pedig huszonhat esetben olvasható.

97 Az új Be. szerinti megnevezés: *bizonyítási cselekmények* (206. §).

98 NAGY i. m. 8.

99 A két modellről részletesebben lásd DOBOS–KOVÁCS i. m. 156–163.

nyomozás kezdeti szakaszának tervezése (hagyományos felépítés, második elem), amely tulajdonképpen az *elsődleges (halaszthatatlan, azonnali) intézkedések, nyomozási cselekmények* (továbbgondolt felépítés, hetedik elem) végrehajtását jelenti, és sorolhatnám (5. melléklet).

A kriminálmetodika továbbgondolt elemeit részletesebben itt sem elemzem, csupán az eljárás céljára és a nyomozás szervezésére (továbbgondolt felépítés második, illetve nyolcadik eleme) térek ki. Az *eljárás célja* – széles értelemben véve – nem lehet más, mint ami a Be. preambulumban szerepel. A *nyomozás tervezéséhez és szervezéséhez kapcsolódó ellenőrzés* „hivatott az előkészítés, a döntés, vagy a végrehajtás szakaszában fellépő hibák, eltérések feltárására, ennek alapján kiküszöbölésére, csökkentésére, illetve a jövőbeni hibák kiküszöbölésére”.¹⁰⁰

4.2. A kriminálmetodika rendszere napjainkban

A 2013-ban megjelent, *A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései* című egyetemi jegyzetben az egyes metodikai tételek még megegyeztek a 2000-es évek továbbgondolt modelljének elemeivel,¹⁰¹ de maga a jegyzet felépítése már a kriminálmetodika új tételein alapult. Sőt, ezeket az új tételeket egy 2011-ben napvilágot látott főiskolai jegyzetben¹⁰² is közzétettem, amelyben az erőszakos közösülés és a szemérem elleni erőszak¹⁰³ nyomozásának metodikáját erre, az általam kidolgozott rendszerre építettem (ez mindkét hivatkozott mű tartalomjegyzékéből első olvasatra megállapítható).¹⁰⁴ Napjaink kriminálmetodikájának új tételeit 2007-től a Rendőrtisztviselői Főiskola (RTF) és a jogutód Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar (NKE RTK) Kriminálisztikai Tanszékén oktattam, valamint 2014 őszétől a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Bűnügyi szakjogász szakirányú továbbképzésén oktatom. A BSZJ-képzés kriminálmetodika záróvizsgakérdéseinek jelentős része ezeken az elemeken alapul.¹⁰⁵

A kriminálmetodika belső rendszerének kidolgozásakor a rendszerelemek felépítésekor az elméleti és a gyakorlati szempontokat egyaránt figyelembe vettem.

100 Uo. 138. Lásd még: Kovács Gyula: *Nyomozási alapismeretek*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2004, 169–172.

101 Kovács–NAGY i. m. 12–13.

102 Kovács (2011) i. m. 3–5.

103 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 197. és 198. §.

104 Kovács (2011) i. m. 3–5.; Kovács–NAGY i. m. 5–6.

105 <https://ajk.kre.hu/index.php/bunugyi-szakjogasz-ll-m-szakiranyu-tovabbkepzesi-szak> (2021. 06. 23.)

Mindezekre tekintettel, *napjaink kriminálmotodikájának tételei a következők:*

1. a cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai,
2. a bizonyítás tárgya (a bizonyítandó és a bizonyító tények köre, a potenciális bizonyítékforrások),
3. a tudomásra jutás forrásai és módjai,
4. a hatáskör és az illetékesség megállapítása,
5. az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények,
6. a nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése,
7. a bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai,
8. a bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése,
9. intézkedések a nyomozás befejezését követően,
10. a bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák,
11. a bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai.

Amennyiben a 2000-es évek továbbgondolt modelljét napjaink kriminálmotodikai tételeivel összehasonlítjuk, az első, ami szembetűnik, hogy *az elemek száma tizenegyre növekedett*. Ebből azonban nem vonhatunk le egyenes következtetést arra, miszerint a rendszer csak egy elemmel bővült: *több új elemmel találkozhatunk, és egyben némi átszerkesztésre is sor került*.

Vizsgáljuk meg a rendszer új elemeit.

a) *A cselekmény vagy esemény fogalma a cselekmény büntetőjogi megítélésére változott, valamint kiegészült a kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságokkal* (1. elem). Azt gondolom, ehhez különösebb magyarázatot nem szükséges fűzni: nyilvánvaló, hogy a büntetőjogi megítélés, valamint a kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságok egy kérdéskörbe tartoznak.

b) *A bizonyítás tárgya – igaz, csak zárójelben – kiegészült a bizonyítandó és a bizonyító tények körével, valamint a potenciális bizonyítékforrásokkal; az eljárás célja pedig 'elmaradt' a bizonyítás tárgya mellől* (2. elem). A zárójelben felsorolt elemek szervesen hozzátartoznak a bizonyítás tárgyához (a bizonyítandó és a bizonyító tényekről stb. a 2.2. fejezetben részletesebben írtam). A büntetőeljárás célja általában adott (lásd a Be. korábban már hivatkozott preambulumát), valamint jogszabályban meghatározott célja van a nyomozásnak, azon belül

a felderítésnek és a vizsgálatnak (Be. 348. §). Egy emberölés (Btk. 160. §), szexuális erőszak (Btk. 197. §) vagy betöréses lopás (Btk. 370. § – ez egyben kriminalisztikai kategória) helyszínén a nyomozó hatóság tagja nem az eljárás célján töpreng ('Na, vajon mi lehet az?'), hanem a relatíve pontos minősítésen, a végrehajtandó elsődleges intézkedéseken és késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeken, valamint azon, hogy a nyomozás eredményessége érdekében, milyen további erőket és eszközöket szükséges bevetni.

c) A tudásra jutás módjai kiegészültek a tudásra jutás forrásaival (3. elem). A bűncselekmény (megalapozott) gyanújáról általában *a sértett természetes személy feljelentése* alapján szerezhetünk tudomást. A sértett feljelentésén túlmenően az értesülés forrásainak számtalan formája lehet.¹⁰⁶ Megítélésem szerint azonban nem mindegy, hogy például a sértett nyomozó hatóság felé irányuló közlése személyes és szóbeli, vagy pedig a bűncselekmény gyanújáról írásban, postai úton értesíti a nyomozó hatóságot (és sorolhatnánk). Úgy vélem, hogy a tudásszerzés lehetőségeinek és módjainak elkülönítése, valamint a minden apró részletre kiterjedően pontos felsorolásuk nem mellőzhető. Szilárd meggyőződésem ugyanis, hogy a forrás (kitől) és a mód (hogyan, milyen úton-módon) különbözősége nagymértékben determinálja a lehetséges elsődleges intézkedéseket és/vagy késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket, ami – végső soron – befolyásolja a nyomozás végkifejletét is.¹⁰⁷ Egészen más az intézkedési lehetőségek tárháza, ha például a szexuális erőszak fiatalkorú sértettje nyomban a bűncselekmény elkövetése után a rendőrségen személyesen tesz feljelentést (sértett → rendőrség), avagy hetekkel később a gyámhatóság áttételes információk birtokában terjeszt elő magánindítványt (sértett → osztályfőnök → gyámhatóság → rendőrség).

d) A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése [8. elem (a 4–7. elem nem változott meg)]. Ez az elem nem csupán a 'személytől az ügyig' modell utolsó, hanem optimális esetben a nyomozás végső állomása, mondhatni záróköve. Amennyiben leegyszerűsítjük a kérdést, *a nyomozás befejezéséről akkor beszélhetünk, amikor a nyomozó hatóság* – közelebbről a nyomozást végző előadó(k) és a döntésre jogosult vezető (parancsnok) – úgy foglal állást, hogy *a vizsgálat lehetőségei kimerültek*. Természetesen a helyzet ennél lényegesen bonyolultabb, hiszen *a bizonyítékok értékelésekor számtalan kérdés vetődik fel*.

106 Részletesebben lásd Kovács – Nagy i. m. 109–115.

107 Uo. 139.

A nyomozás befejező szakaszában az addig összegyűjtött *bizonyítékok értékelése* során – szűkebb értelemben – a következő kérdésekre kell választ keresni:

- a bűncselekmény elkövetése megállapítható-e (a cselekmény tényállásszerű-e),
- a bűncselekményt a gyanúsított követte el (lényegében a gyanúsítottal szemben a bűncselekmény megalapozott gyanúja a továbbiakban is megállapítható-e),
- megtörtént-e a terhelő és a mentő bizonyítékok összegyűjtése?¹⁰⁸

(Mint ismeretes, a felderítés során a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. A vizsgálat során – szükség esetén bizonyítási eszköz beszerzése és megvizsgálása útján – az ügyészség dönt a gyanúsítottal szemben folyamatban lévő nyomozás befejezésének kérdésében.¹⁰⁹ Az új Be. ugyan már nem írja elő, miszerint a tényállást oly mértékben kell felderíteni, hogy a vádló dönthessen arról, vádat emel-e,¹¹⁰ de ez továbbra sincs másképpen.) *Szélesebb értelemben vizsgálva a kérdést*, a bizonyítékok értékelésekor tulajdonképpen azt firtatjuk, hogy

- az inkriminált bűncselekmény törvényi tényállási elemei (tárgy, tárgyi oldal és alany, alanyi oldal) megvalósultak-e,
- a bizonyítás – amennyiben szükséges – a büntetőeljárás járulékos kérdéseinek elbírálásban jelentős tényekre is kiterjedt-e (pl. a polgári jogi igény érvényesítése),
- a járulékos kérdéseken túl a bizonyítás tárgya kiterjedt-e a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tevő okokra és körülményekre, végül, de nem utolsósorban
- feleletet kaptunk-e a kriminalisztikai alap- és kiegészítő kérdésekre?¹¹¹

e) Intézkedések a nyomozás befejezését követően (9. elem). Amennyiben tehát a nyomozó hatóság úgy foglal állást, hogy a vizsgálat lehetőségei kimerültek, a nyomozás befejezését követően az iratokat megküldi az ügyésznek. Ne feledjük: a vizsgálat során az ügyészség dönt a gyanúsítottal szemben folyamatban lévő nyomozás befejezésének kérdésében [348. § (4) bekezdése]. A nyomozást az eljárás megszüntetése vagy a vádemelés fejezi be [Be. 348. § (5) bekezdése]. *Az ügyészség a nyomozás ügyiratai alapján megvizsgálja, hogy az ügyben van-e helye*

108 Vesd össze RUDAS i. m. 186.

109 Be. 348. § (3)–(4) bekezdése.

110 Régi Be. 164. § (2) bekezdése.

111 Lásd a Be. 167. § rendelkezéseit is.

- ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésének (Be. 404–406. §),
- egyezés kezdeményezésének (Be. 407–411. §),
- közvetítői eljárás lefolytatása céljából az eljárás felfüggesztésének (Be. 412–415. §),
- feltételes ügyési felfüggesztésnek (Be. 416–420. §),
- az eljárás egyéb okból történő megszüntetésének (Be. 417. §),
- vádemelésnek (Be. 421–424. §),
- a vizsgálat keretén belül eljárási cselekmény elvégzésének (Be. 392. §),
- elkülönítésnek, egyesítésnek, áttételnek (Be. 146–147. §, 350. §).¹¹²

Speciális esete az eljárás megszüntetésének az úgynevezett *'ügyben megszüntetés'*. A szakzsargonban *'lyukra futásnak'* nevezik, amikor az ismeretlen tettes kiléte ismertté válik, de a további nyomozás során, nem ritkán a vizsgálati szakban derül ki, hogy a tettes mégsem tettes; másképpen: „*nem a gyanúsított követte el a bűncselekményt*” [Be. 398. § (1) bekezdés b) pontja]. Ilyenkor csak a gyanúsítottal szemben szüntetik meg a nyomozást.¹¹³

f) *A bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák* (10. elem). Ez a tétel az 1973-as Rudas-féle szakkönyvben még nem szerepel,¹¹⁴ ellenben a 2007-es Nagy-féle főiskolai, valamint a Kovács–Nagy-féle egyetemi jegyzetben, mint a metodikai tételeket kiegészítő kérdés, már olvasható: „*Melyek az adott bűncselekménnyel kapcsolatos felderítési, bizonyítási nehézségek?*”¹¹⁵ Ezt a kérdést a 2009-ben megjelent 'szerzői jogos' főiskolai jegyzetben már vizsgáltam, amelyben „*A szerzői joghoz kapcsolódó bűncselekmények felderítését és bizonyítását akadályozó tényezők*” (5. rész) címszó alatt olvasható.¹¹⁶ Megjegyzendő, hogy 'szerzői jogos' témában ez volt az első, a kriminálmetodikai követelményeknek is megfelelő felsőoktatási tananyag.¹¹⁷ Ezt a tételt azért emeltem be a kriminálmetodika elemei közé, mert *álláspontom szerint a felderítést és a bizonyítást akadályozó tényezőket minden bűncselekmény nyomozásakor vizsgálni kell*, ezért nem kezelhetők egyfajta kisegítő lehetőségként.

112 Be. 391. § (1) bekezdése.

113 DOBOS – KOVÁCS i. m. 161–162.

114 RUDAS i. m.

115 NAGY i. m. 9.; KOVÁCS – NAGY i. m. 13.

116 KOVÁCS Gyula – LÓCZI Zsolt: *Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének nyomozása*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2009, 75–83.

117 A tényállást szerzői és a szomszédos jogok megsértése címmel az 1993. évi XVII. törvény 72. § – 1993. május 15-i hatállyal – iktatta a régi Btk. rendszerébe (329/A. §).

Végezetül *szólni kell azokról az elemekről, amelyek a 2000-es évek továbbgondolt modelljéhez képest napjaink kriminálmethodikai tételeiből kimaradtak:* ezek az elkövetés, valamint az elkövetői kör jellemzői.

Az elkövetés jellemzői (alapvetően idetartoznak az úgynevezett szituációs ismérvek: az elkövetés helye, ideje, módszere és eszköze), valamint az elkövetői kör és jellemzői egyfelől a cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai (1. tétel) keretén belül elemzendők. Másfelől a bizonyítás tárgyának meghatározásakor (2. tétel) ezeket a szituációs ismérveket még abban az esetben is vizsgálni kell, ha azok a kérdéses bűncselekmény különös törvényi tényállási elemei között nem szerepelnek.¹¹⁸ (A három 'korszak' kriminálmethodikai tételeinek az összehasonlítását a 6. melléklet tartalmazza.)

5. A kriminálmethodika belső rendszere másképpen

Napjaink kriminálmethodika tételeinek felállításakor az elméleti és a gyakorlati szempontokat egyaránt figyelembe vettem. A kérdéses elemek azonban legalább kétféleképpen továbbcsoportosíthatók:

1. a kriminálmethodika rendszerének statikus és dinamikus része, illetve
2. a methodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek.

a) A kriminálmethodika statikus és dinamikus része

A kriminálmethodika statikus részéhez tartozó elemeknél 'nincs nyomozás'. A tételek közül az első kettő tulajdonképpen a nyomozást megelőző (vagy előkészítő) elméleti alapvetés, a harmadiknak és a negyediknek pedig a nyomozás befejezése után van jelentősége. Ez utóbbiak, ha úgy tetszik, egyfajta elemző-értékelő tevékenység eredményeként jelennek meg. A statikus elemek tehát a következők (a tételek után zárójelben jelzem azok rendszerben elfoglalt eredeti helyét):

1. a cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai (1.),
2. a bizonyítás tárgya (2.),
3. a bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák (10.),
4. a bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai (11.).

¹¹⁸ Ezek azok a „tényállási elemek, amelyek nincsenek és mégis vannak”. Kovács Gyula: Nyomozás a gyakorlatban – A kezdeti lépésektől a nyomozás tervezéséig és szervezéséig. Magyar Bűnüldöző, 2014/1–2, 20–37.

A kriminálmetodika dinamikus tételei lényegében a 'nyomozásról szólnak', pontosabban ezek az elemek a nyomozás folyamatának legfontosabb pillérei, kezdve a tudomásra jutástól, egészen a nyomozás befejezését követő intézkedésekig. Itt hét tételről beszélhetünk:

1. a tudomásra jutás forrásai és módjai (3.),
2. a hatáskör és az illetékesség megállapítása (4.),
3. az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények (5.),
4. a nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése (6.),
5. a bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai (7.),
6. a bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése (8.),
7. intézkedések a nyomozás befejezését követően (9.).

A tételek részletes elemzésébe továbbra sem vágok bele (az egy másik tanulmány témája lesz), de annyit muszáj megjegyezni, hogy *a statikus és a dinamikus szakasz elemei között van némi átjárás*: amennyiben a nyomozó hatóság tagja nincs tisztában a cselekmény büntetőjogi megítélésével, valamint kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságaival, a tudomásra jutást követően vajmi kevés esélye nyílik a pontos minősítésre, a hatáskör és az illetékesség megállapítására, valamint az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények meghatározására, illetve végrehajtására. Ugyanez vonatkozik a bizonyítás tárgyára: a nyomozó hatóság tagjának *előre* tisztában kell lennie azzal, hogy például egy ajtóbefeszítés módszerével elkövetett, befejezett (vagyis dologelvéttel járó) betöréses lopásnál, ahol az előzetes adatok szerint a tettes személygépjárművel érkezett és távozott, *általában* melyek a bizonyítandó tények, és az azokhoz kapcsolódó lehetséges bizonyítékokat (bizonyító tényeket), milyen bizonyítékforrásokból szerzi be. A *bűncselekmény helyszínén*, vagy később a *nyomozás tervezése* stb. *során*, ezeket a meglévő szakmai ismereteket *szabja rá* a konkrét ügyre, másképpen fogalmazva, *egyediesíti* azokat – enélkül 'nem lehet a bűncselekmények titkát megfejteni'.¹¹⁹ (Itt utalok vissza arra a megállapításra, hogy a kriminalisztika a büntető anyagi és alaki jogra, a kriminálmetodika pedig az előzőkön túlmenően a krimináltechnikára, a krimináltaktikára és a szakkriminológiára van felfűzve: vesd össze a 2.3. fejezet c) pontjában foglaltakkal).

119 Dobos János hivatkozik *Néhány régi dekás* című novellájában Zilahi János r. ezredesre: „A bűncselekményeknek titka van, uraim – mondta halkságában is nagy nyomatékkal. Azt kell megismerni, kérem, a többi már gyerekjáték.” DOBOS János: *Kriminovellák, zsarusztorik és egyéb történetek*. Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@], 2016, 55.

Megjegyzendő továbbá, hogy maga a *dinamikus rész is két szakaszra osztható*: a második szakasz a nyomozás tervezésével és szervezésével stb. kezdődik. Hagyományos értelemben vett nyomozástervezésről stb. akkor beszélhetünk, ha a tudomásra jutást és a relatíve pontos minősítést követően az elsődleges intézkedéseket és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket elvégezték, vagyis, „*amikor a lépéseket már nem kell szaporázni*”.¹²⁰ Ez persze nem zárja ki a nyomozás kezdeti szakaszában a tervezést: gondoljunk csak a történeti és a minősítési verziók felállítására, a résztervre, avagy a forrónyomos felderítésre – ez utóbbi önmagában is tervezést igényel.

Végezetül a *bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai* mindig ügyfüggők. Idetartoznak például az ügynevezett helyszínes bűncselekményeknél a *helyszín biztosítása*¹²¹ és a (helyszíni) *szemle*; befejezett emberölésnél a helyszíni szemle részét képező, és főszabály szerint prioritást élvező *halottszemle*.¹²² E körbe vonható az erőszakos szexuális bűncselekményeknél a *sértett ruházatának a lefoglalása, a sértett bűnügyi orvosi, illetve igazságügyi orvosszakértői vizsgálata* (befejezett közössel megvalósított szexuális cselekménynél hüvelykenet vétele); a személyi sérülést okozó bűncselekményeknél az *igazságügyi orvosszakértő kirendelése*; a dologelvéttel járó (erőszakos) vagyon elleni bűncselekményeknél pedig – az egyéb adatszerző tevékenység keretében – a *tárgykörözés elrendelése* [Be. 268. § (1) bekezdés a)–b) pontja] stb. Minden esetben a speciális szabályok közé tartozik a sértett és a terhelt (gyanúsított) kihallgatása [vesd össze Be. 168–182. § (XXIX. fejezet, A tanúvallomás); 183–187. § (XXX. fejezet, A terhelt vallomása); 385–389. § (A gyanúsított kihallgatása)]. Lásd a 7. mellékletet.

b) A kriminálmetodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek

A kriminálmetodika tételei ügynevezett főcsoportokba (is) sorolhatók. E rendszerezés leginkább egyfajta gondolat kísérlet eredménye, épp ezért kevésbé kötődik a gyakorlathoz (mindezek ellenére módfelett érdekfeszítő). Öt főcsoportot különböztethetünk meg:

- I. Általános alapvetések
- II. A bizonyítás tárgya
- III. A nyomozás
- IV. A nyomozás befejezése

120 DOBOS–KOVÁCS i. m. 85.

121 Rtv. 43. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 11–12. §.

122¹²³ Rtv. 43. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 11–12. §, 19. §.

V. A nyomozás teljességével összefüggő feladatok

Az egyes főcsoportokhoz a következő tételek kapcsolódnak:

I. *Általános alapvetések*: 1.1. a cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai (1.).

II. *A bizonyítás tárgya*: 2.1. a bizonyítandó és a bizonyító tények köre, a potenciális bizonyítékforrások (2.).

III. *A nyomozás*: 3.1. a tudomásra jutás forrásai és módjai (3.); 3.2. a hatáskör és az illetékesség megállapítása (4.); 3.3. az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények (5.); 3.4. a nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése (6.); 3.5. a bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai (7.).

IV. *A nyomozás befejezése*: 4.1. a bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése (8.); 4.2. intézkedések a nyomozás befejezését követően (9.).

V. *A nyomozás teljességével összefüggő feladatok*: 5.1. a bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák (10.); 5.2. a bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai (11.). Lásd a 8. mellékletet.

*A nyomozás teljességével kapcsolatosan néhány megjegyzés: a teljesség – az egyediség és a dinamikusság mellett – a nyomozás tervezésének és szervezésének egyik krimináltaktikai elve: eszerint minden rendelkezésre álló információt indokolt felhasználni a nyomozás során, valamennyi szükséges és lehetséges intézkedést, illetve nyomozási cselekményt célszerű számításba venni a nyomozás tervezésekor-szervezésekor. A bizonyítandó tények körét nem csupán az adott bűncselekmény különös törvényi tényállási elemeire és az úgynevezett járulékos kérdésekre, hanem a kriminalisztikai alap- és kiegészítő kérdésekre is ki kell terjeszteni.*¹²³

6. Összegzés

E részben a tanulmány főbb megállapításait szeretném summázní.

A kriminalisztika a bűncselekmények nyomozásának (felderítésének és vizsgálatának) tudománya. Célja, hogy a tételes jog által meghatározott keretekben olyan módszereket és eljárásokat dolgozzon ki, amelyek segítségével a készülő bűncselekmények leleplezhetőek, megakadályozhatóak, a már elkövetett bűncselekmények felderíthetőek, elkövetőjük megállapítható és felelősségre vonható.

123 LAKATOS János (szerk.): *Krimináltaktika I.* Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2004, 37. A teljesség jelentése: valaminek teljes, hiánytalan volta. JUHÁSZ József – SZŐKE István – O. NAGY Gábor – KOVALOVSKY Miklós (szerk.): *Magyar értelmező kéziszótár.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978, 1354.

A kriminalisztikát – akárcsak a jogtudományokat – általános és különös részre szokás osztani.

Magyarországon a leginkább elfogadott nézőpont szerint, *az általános részhez tartozik a kriminalisztika-elmélet, a krimináltechnika, a krimináltaktika, a kriminalisztikatörténet és a kriminálstratégia. A különös rész lényegében maga a kriminálmétodika, de mindkét részhez egyformán kötődik az úgynevezett bűnügyi szolgálati ismeretek területe. A gyakorlati nyomozás szempontjából a legfontosabb a krimináltechnika, a krimináltaktika és a kriminálmétodika.*

Az általános részhez tartozó krimináltechnika a kriminalisztika legszerteágazóbb területe, ugyanis összegyűjti, rendszerezi vagy önállóan kidolgozza és alkalmazza azokat az ismereteket, tudományos, műszaki-technikai és számítástechnikai-informatikai eljárásokat, valamint módszereket, amelyek – a jogalkalmazási célú ténymegállapítás érdekében – a vizsgált esemény vagy cselekmény körülményeinek tisztázásához és a felmerülő kérdések megválaszolásához szükségesek. Megjegyzendő, hogy a büntetőeljárás során alkalmazott technikai eszközök egy része közvetlenül kriminalisztikai célra készült, más része erre a célra átalakított. Mindezek mellett nem kevés olyan eszközt is használnak, amelyek általános rendeltetésűek.

Az ugyancsak az általános részhez tartozó krimináltaktika a nyomozási cselekmények és módszerek gyakorlati véghezvitelét, a nyomozás során célszerű eljárásmodot meghatározó elvek és szabályok tana. Más értelmezésben a krimináltaktika azoknak a tudományos tételeknek és az ezekre épülő ajánlásoknak a rendszere, amelyek meghatározzák a bűncselekmények felderítéséhez és vizsgálatához szükséges intézkedések, illetve nyomozási cselekmények végrehajtásának a módját.

A kriminalisztika különös része a kriminálmétodika (másképpen fogalmazva: bűnügyi módszertan) az egyes bűncselekményfajták felderítésére alkalmas taktikai és technikai eszközök célszerű és tervszerű felhasználásának a tana. A kriminálmétodika tudományosan megalapozott elveket, ajánlásokat és módszereket dolgoz ki az egyes bűncselekmények eredményes nyomozása (felderítése és vizsgálata), valamint megelőzése érdekében. A kriminálmétodika

- *ajánlásainak és módszereinek kidolgozásakor messzemenőig támaszkodik a Büntető Törvénykönyv, a büntetőeljárás törvény, valamint a kapcsolódó jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök rendelkezéseire, a szakkriminológia megállapításaira, valamint a krimináltechnikai és krimináltaktikai eszközökre, illetve módszerekre;*
- *ajánlásaival a krimináltechnikai eszközöket és a krimináltaktikai módszereket mintegy 'részabja' az adott (vagyis a 'nyomozott') bűncselekményre vagy bűncselekményekre.*

Egyes szerzők szerint a krimináltechnikai eszközök és krimináltaktikai módszerek alkalmazása nem korlátozódik kizárólag a büntetőeljárásra, mivel az eredményes ténymegállapítás a közigazgatási, a szabálysértési, a fegyelmi és a polgári peres eljárások során is számtalanszor krimináltechnika és -taktika alkalmazását igényli. Mások úgy vélik, hogy a kriminálmétodika tárgyát elsősorban a nyomozó hatóságok gyakorlatában rendszeresen előforduló bűnügyek, közigazgatási és szabálysértési eljárás keretében vizsgálendő események képezik, amelyeket kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságaik, jellemzőik szerint csoportosít. A hivatkozott megállapítások nem állják meg a helyüket (de legalábbis vitathatók). Példának okáért: amennyiben a szakértő polgári, közigazgatási, szabálysértési, fegyelmi vagy más eljárásban a feladatvégzés során ugyanazokat az eszközöket és módszereket használja, illetve alkalmazza, mint a büntetőeljárásban, az attól még 'nem lesz kriminalisztika' (mint ahogy egy fegyelmi eljárásban sem készülhet kriminalisztikai szakértői vélemény).

A kriminálmétodika tárgyát – megnevezéséből eredően is – alapvetően a nyomozó hatóságok, nem alapvetően pedig a büntető ügyekben eljáró egyéb hatóságok hatáskörébe tartozó bűncselekmények nyomozása, illetve eljárási tevékenysége képezi.

A kriminálmétodika a vizsgálata tárgyát képező bűncselekményeket egyfajta elméleti és gyakorlati szempontoknak megfelelően összeállított séma szerint rendszerezi, figyelemmel a konkrét történeti tényállásra, a bűncselekmény különös törvényi tényállási elemeire és az elkövetés (vagy az eset) összes körülményeire. A kriminálmétodika az inkriminált deliktumokat a büntető anyagi jogi szempontok mellett kriminalisztikai és kriminológiai jellemzők alapján csoportosítja, ezért tételei is ehhez igazodnak: ebből eredően némi eltérés mutatkozik a kriminálmétodikai felosztás és az anyagi jogi szabályozás között.

A kriminálmétodikai tételek az utóbbi öt évtizedben változtak, pontosabban fejlődtek. Manapság három szakaszt vagy korszakot különböztetünk meg:

- az 1960–70-es évekig tartó (hagyományos vagy klasszikus) felépítést;
- a rendszerváltoztatást követő, a 2000-es évek elejéig húzódó (továbbgondolt) szakaszt, illetve
- napjaink kriminálmétodika tételeit.

Az 1960–70-es években az egyes bűncselekményfajták nyomozási módszertanának belső felépítése öt részre tagolódott. A kriminálmétodika továbbgondolt felépítése már a rendszerváltoztatás utáni időszak 'terméke', és a hagyományos elemeknél cizelláltabb. A 2000-es évek első évtizedéig dívó metodikai tételek tíz elemet tartalmaztak. A kriminálmétodika belső rendszerének legutóbbi kidolgozásakor, a rendszerelemek felépítésekor, az elméleti és a gyakorlati szempontok egyaránt figyelmet kaptak. Mindezekre

tekintettel *napjaink kriminálmetodikája* tizenegy tételből áll.

A kérdéses elemek azonban további két csoportba sorolhatók:

- a kriminálmetodika rendszerének statikus és dinamikus része, illetve
- a metodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek.

A kriminálmetodika statikus részéhez tartozó elemeknél 'nincs nyomozás'. A négy tétel közül az első kettő tulajdonképpen a nyomozást megelőző (vagy előkészítő) elméleti alapvetés, a harmadiknak és a negyediknek pedig a nyomozás befejezése után van jelentősége. Ez utóbbiak, ha úgy tetszik, egyfajta elemző-értékelő tevékenység eredményeként jelennek meg.

A kriminálmetodika dinamikus tételei lényegében a 'nyomozásról szólnak', pontosabban ezek az elemek a nyomozás folyamatának legfontosabb pillérei, kezdve a tudomásra jutástól, egészen a nyomozás befejezését követő intézkedésekig. Itt hét tételről beszélhetünk.

A kriminálmetodika tételei úgynevezett főcsoportokba (is) sorolhatók. E rendszerezés leginkább egyfajta gondolat kísérlet eredménye, épp ezért kevésbé kötődik a gyakorlathoz. Öt főcsoportot különböztethetünk meg.

Hangsúlyozom, a kriminálmetodikai alapok ismeretének hiányában bajosan lehet eredményesen nyomozni. A metodikai elemek nélkül nem létezik hatékony bűnüldözés. Kizárólag büntető anyagi, illetve alaki jogszabályokra támaszkodva a nyomozó hatóság tagja csak félkarú óriás. A kriminálmetodika – az adott bűncselekmény nyomozásának speciális ajánlásai mellett – magában foglalja a büntető anyagi és eljárásjogi, valamint a krimináltechnikai, a krimináltaktikai, illetve szakkriminológiai ismereteket. A kriminalista több a büntető anyagi és/vagy eljárásjogsznál: a gyakorlati tapasztalatokkal ötvöződve benne kumulálódik minden büntetőjogi és kriminalisztikai tudnivaló.

Őszintén remélem, hogy a bevezetőben kitűzött célt sikerült megvalósítanom: a tanulmányban közzétett kriminálmetodikai témájú okfejtéseim tananyagként is megállják a helyüket, és hasznára válnak azoknak a munkatársaknak, akik a nyomozást a gyakorlatban végzik, vagyis a 'terepen' üldözik a bűnt. Abban ugyancsak bízom, miszerint a gyakorlati nyomozáshoz nélkülözhetetlen kriminálmetodikai alapokat, vagyis a rendszert, a felépítést sikerült kellőképpen megismertetni, valamint új dimenzióit feltárni.

7. Mellékletek

1. melléklet A kriminalisztika felosztása

KRIMINALISZTIKA	
Általános rész	Különös rész
Kriminalisztikaelmélet	Kriminálmetodika
Kriminalisztikatörténet	
Kriminálstratégia	
Krimináltaktika	
Krimináltechnika	
Bűnügyi szolgálati ismeretek	

2. melléklet A lopás csoportosítása

A LOPÁS (370. §) CSOPORTOSÍTÁSA	
Btk.-ban nem nevesített	Btk.-ban nevesített
Alkalmi vagy bolti (üzleti áruházi) lopás	Kisebb értékre elkövetett lopás [Btk. 370. § (2) bekezdés <i>a</i>) pontja]
Állatlopás	Szabálysértési értékre, a Btk. szerint meghatározott módon elkövetett lopás vétsége [Btk. 370. § (2) bekezdés <i>b</i>), illetve <i>ba</i> – <i>bi</i>) pontja] – Lásd még a Btk. 370. § (3) bekezdés <i>ba</i>), (4) bekezdés <i>b</i>), (5) bekezdés <i>b</i>) és (6) bekezdés <i>b</i>) pontjában foglalt minősítő körülményeket is.
Fürdő- vagy üdülőhelyi, illetve szállodai lopás (régén: strandlopás)	Bűnszövetségben elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés <i>ba</i>) pontja]
Gépjárműlopás (gépjárműről vagy gépjárműből lopás) – Vesd össze a jármű önkényes elvételével (380. §)	Üzletszerűen elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés <i>bb</i>) pontja]
Mezőgazdasági termény vagy terméklopás	Dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés <i>bc</i>) pontja]
	Zsebtolvajlás útján elkövetett lopás – zseblogás [370. § (2) bekezdés <i>bd</i>) pontja]
Munkáltató sérelmére elkövetett lopás	Közokirat, magánokirat vagy készpénz-helyettesítő fizetési eszköz egyidejű elvételével elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés <i>be</i>) pontja]
Poggyászlopás (specifikum: repülőtéri poggyászlopás)	Helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre megtévesztéssel, vagy a jogosult, illetve a használó tudta és beleegyezése nélkül bemenve elkövetett lopás – trükkös lopás vagy besurranásos lopás [370. § (2) bekezdés <i>bf</i>) pontja]
Vasúti dézsma	Hamis vagy lopott kulcs használatával elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés <i>bg</i>) pontja]

Villamos- és gazdaságilag hasznosítható más energia-lopás (régén: áramlopás)	Helyiségbe a jogosult, vagy a használó tudta és beleegyezése nélkül dolog elleni erőszakkal, illetve hamis vagy lopott kulcs használatával bemenne elkövetett lopás – betöréses lopás [370. § (2) bekezdés <i>bf</i>) pontja, plusz <i>bc</i>) és/vagy <i>bg</i>) pontja]
Zártöréses lopás (amennyiben helyiségben lévő páncél- vagy lemezszekrény zárját törik fel, az betöréses lopásnak minősül).	Lakást vagy hasonló helyiséget az elkövetővel közösen használó sérelmére elkövetett lopás (itt nem a munkáltató a sértett) – házi vagy munkahelyi lopás [370. § (2) bekezdés <i>bh</i>) pontja]
	Erdőben jogellenes fakivágással elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés <i>bi</i>) pontja] – Ez nem minősül dolog elleni erőszakkal történő elkövetésnek
	Nagyobb értékre elkövetett lopás [370. § (3) bekezdés <i>a</i>) pontja]
	Védett kulturális javak körébe tartozó tárgyra vagy régészeti leltre kisebb értékre elkövetett lopás – műkinclopás [370. § (3) bekezdés <i>bb</i>) pontja]
	Vallási tisztelet tárgyára, kisebb értékre elkövetett lopás [370. § (3) bekezdés <i>bc</i>) pontja]
	Holttesten lévő tárgyra, illetve temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgyra, kisebb értékre elkövetett lopás [370. § (3) bekezdés <i>bd</i>) pontja]
	Nemesfémre, nemesfém ötvözetére vagy fémkereskedelmi engedélyköteles anyagra, kisebb értékre elkövetett lopás – fémlopás [370. § (3) bekezdés <i>be</i>) pontja]
	Közveszély színhelyén szabálysértési vagy kisebb értékre elkövetett lopás [370. § (3) bekezdés <i>c</i>) pontja] – Lásd még a Btk. 370. § (4) bekezdés <i>b</i>), (5) bekezdés <i>b</i>) és (6) bekezdés <i>b</i>) pontjában foglalt minősítő körülményeket is.
	Jelentős értékre elkövetett lopás [370. § (4) bekezdés <i>a</i>) pontja]
	Különösen nagy értékre elkövetett lopás [370. § (5) bekezdés <i>a</i>) pontja]
	Különösen jelentős értékre elkövetett lopás [370. § (6) bekezdés <i>a</i>) pontja]
	Érték-egybefoglalás folytán megvalósuló lopás: bűncselekmény valósul meg, ha ugyanazon elkövető által, egy éven belül elkövetett és elbírált, ugyanolyan tulajdon elleni szabálysértés esetén a dolog értéke (az okozott kár, illetve az okozott vagyoni hátrány) az ötvenezer forintot érték-egybefoglalás folytán meghaladja.

3. melléklet A verziók csoportosítása és a nyomozási terv fajtái¹²⁴

A VERZIÓK CSOPORTOSÍTÁSA	
Alapverziók	Mi történt?
	Ki, kivel követte el?
Verziók terjedelmük szerint	Általános verziók
	Részverziók
Verziók, tárgyakra tekintettel	Történeti verziók
	Minősítési verziók
	Munkaverziók
Verziók, készítőjük alapján	A nyomozó hatóság tagja által készített verziók
	Az eljárás egyes szereplői álláspontját tükröző verziók
A NYOMOZÁSI TERV FAJTÁI	
Tartalmi szempontok szerint	A nyomozás egészét átfogó terv
	Részterv
Formai szempontok alapján	Gondolati terv
	Feljegyzésszerű terv
	Írásbeli nyomozási terv
	Típusterv

4. melléklet Az ügytől a személyig és a személytől az ügyig folytatott nyomozás¹²⁵

AZ ÜGYTŐL A SZEMÉLYIG ÉS A SZEMÉLYTŐL AZ ÜGYIG MODELL ¹²⁶		
	Az ügytől a személyig	A személytől az ügyig
1.	A bűncselekmény gyanúja, amely meghatározott személyhez nem köthető	A bűncselekmény gyanúja, amely meghatározott személyhez köthető
2.	A bűncselekmény gyanújára vonatkozó információk ellenőrzése	A személyre szabott megalapozott gyanú (és indokolt esetben a bűncselekmény gyanújának) megerősítése
3.	Az ellenőrzés eredményének megfelelő intézkedések foganatosítása	A bizonyítás tárgyának a meghatározása és a nyomozás tervezése
4.	Nyomozás az ismeretlen elkövető kilétének a megállapítása érdekében (felderítés)	Bizonyítás, másképpen maga a vizsgálat
5.	Az ismeretlen elkövető kilétének a megállapítása (a felderítés befejezése)	A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése
6.	Hasonló történt-e? A cselekmény része lehet-e egy sorozatnak, avagy az ismert tetteshez további bűncselekmények elkövetése köthető-e?	

124 DOBOS–KOVÁCS i. m. 180.

125 Uo. 163.

126 A táblázat a két modellt párhuzamosan szemlélteti. Megjegyzendő, hogy eredményes felderítés esetében (amikor az ismeretlen tettes személyére fény derül), a két modell folyamatosan (egymás után) ábrázolható.

5. melléklet A kriminálmetodika felépítése I.

A KRIMINÁLMETODIKA FELÉPÍTÉSE I.	
I. Klasszikus felépítés	II. Továbbgondolt felépítés (2000-es évek)
1.1. A bűncselekmény fogalma, a nyomozás során megállapítandó körülmények	2.1. A cselekmény vagy esemény fogalma (lényegében a büntetőjogi megítélés, vagyis a minősítés)
1.2. A nyomozás kezdeti szakaszának tervezése	2.2. Az eljárás célja és a bizonyítás tárgya
1.3. Az adott bűncselekményfajta nyomozása tervezésének sajátosságai	2.3. A hatáskör és az illetékesség
1.4. Az egyes nyomozási cselekmények fogantatása taktikájának sajátosságai	2.4. Az elkövetés jellemzői (idetartoznak az ügynevezett szituációs ismérvek, valamint az elkövetést közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények is)
1.5. Az adott bűncselekményfajta megelőzése	2.5. Az elkövetői kör és annak jellemzői (ez inkább kriminológia)
	2.6. A tudomásra jutás módjai
	2.7. Az elsődleges intézkedések és a halaszthatatlan nyomozási cselekmények
	2.8. A nyomozás tervezése és szervezése
	2.9. A felderítés és a bizonyítás speciális feladatai
	2.10. A megelőzés lehetőségei

6. melléklet A kriminálmetodika felépítése II.

A KRIMINÁLMETODIKA FELÉPÍTÉSE II.		
I. Klasszikus felépítés	II. Továbbgondolt felépítés	III. Felépítés napjainkban
1.1. A bűncselekmény fogalma, a nyomozás során megállapítandó körülmények	2.1. A cselekmény vagy esemény fogalma (lényegében a büntetőjogi megítélés, vagyis a minősítés)	3.1. A cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai
1.2. A nyomozás kezdeti szakaszának tervezése	2.2. Az eljárás célja és a bizonyítás tárgya	3.2. A bizonyítás tárgya (a bizonyítandó és a bizonyító tények köre, a potenciális bizonyítékforrások)
1.3. Az adott bűncselekményfajta nyomozása tervezésének sajátosságai	2.3. A hatáskör és az illetékesség	3.3. A tudomásra jutás forrásai és módjai
1.4. Az egyes nyomozási cselekmények fogantatása taktikájának sajátosságai	2.4. Az elkövetés jellemzői (idetartoznak az ügynevezett szituációs ismérvek, valamint az elkövetést közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények is)	3.4. A hatáskör és az illetékesség megállapítása

1.5. Az adott bűncselekményfajta megelőzése	2.5. Az elkövetői kör és annak jellemzői (ez inkább kriminológia)	3.5. Az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények
	2.6. A tudomásra jutás módjai	3.6. A nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése
	2.7. Az elsődleges intézkedések és a haszthatatlan nyomozási cselekmények	3.7. A bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai
	2.8. A nyomozás tervezése és szervezése	3.8. A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése
	2.9. A felderítés és a bizonyítás speciális feladatai	3.9. Intézkedések a nyomozás befejezését követően
	2.10. A megelőzés lehetőségei	3.10. A bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák
		3.11. A bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai

7. melléklet A kriminálmetodika statikus és dinamikus része

KRIMINÁLMETODIKA	
Statikus rész	Dinamikus rész
1. A cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai (1.)	1. A tudomásra jutás forrásai és módjai (3.)
2. A bizonyítás tárgya (2.)	2. A hatáskör és az illetékesség megállapítása (4.)
3. A bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák (10.)	3. Az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények (5.)
4. A bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai (11.)	4. A nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése (6.)
	5. A bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai (7.)
	6. A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése (8.)
	7. Intézkedés a nyomozás befejezését követően (9.)

8. melléklet A kriminálmétodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek

A KRIMINÁLMETIDIKA FŐCSOPORTJAI	
Főcsoportok	A főcsoportokhoz kapcsolódó tételek
I. Általános alapvetések	1.1. A cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminálisztikai és kriminológiai sajátosságai (1.)
II. A bizonyítás tárgya	2.1. A bizonyítandó és a bizonyító tények köre, a potenciális bizonyítékforrások (2.)
III. A nyomozás	3.1. A tudomásra jutás forrásai és módjai (3.)
	3.2. A hatáskör és az illetékesség megállapítása (4.)
	3.3. Az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények (5.)
	3.4. A nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése (6.)
	3.5. A bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai (7.)
IV. A nyomozás befejezése	4.1. A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése (8.)
	4.2. Intézkedés a nyomozás befejezését követően (9.)
V. A nyomozás teljességével összefüggő feladatok	5.1. A bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák (10.)
	5.2. A bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai (11.)